

Kränkande behandling i skolan

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande 90 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2003 rörande kränkande behandling i skolan.

Motionsyrkandena avser frågor om bl.a. lagstiftning mot diskriminering och annan kränkande behandling inom skolväsendet, mål för arbetet mot kränkande behandling, handlingsplaner och åtgärdsprogram mot mobbning, skolans arbetsmiljö, undervisning i konflikthantering, åtgärder mot sexuella trakasserier, flyttning av elever som kränker andra, självmordsprevention, skolans arbete mot våldsbrott, tillsyn över arbetet mot kränkande behandling och kommuns skadeståndsansvar gentemot mobbade eller på annat sätt kränkta elever.

Utskottet föreslår avslag på samtliga motionsyrkanden, bl.a. med hänvisning till pågående utredning om diskriminering och annan kränkande behandling inom skolväsendet samt till förslag som lagts fram av Skollagskommittén och som bereds inom Regeringskansliet.

I betänkandet finns reservationer från Moderata samlingspartiet, Folkpartiet liberalerna, Kristdemokraterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet de gröna. Därtill finns ett särskilt yttrande från Kristdemokraterna, Centerpartiet och Miljöpartiet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Redogörelse för ärendet.....	10
Utskottets överväganden	11
Lagstiftning mot diskriminering och annan kränkande behandling inom skolväsendet	11
Mål för arbetet mot kränkande behandling.....	13
Åtgärder för att förebygga kränkande behandling	15
Handlingsplaner och arbetsmetoder.....	15
Skolans arbetsmiljö m.m.	18
Viss undervisning	21
Åtgärder mot sexuella trakasserier	23
Flyttning av elever som kränker andra	26
Självordsprevention i skolornas antimobbingsplaner	27
Skolans arbete mot våldsbrott.....	29
Tillsyn över arbetet mot kränkande behandling.....	31
Kommuns skadeståndsansvar vid mobbning eller annan kränkande behandling	33
Diskriminering i läromedel.....	35
Reservationer.....	36
1. Lagstiftning mot diskriminering och annan kränkande behandling inom skolväsendet (punkt 1) – m.....	36
2. Lagstiftning mot diskriminering och annan kränkande behandling inom skolväsendet (punkt 1) – c, mp	37
3. Regler mot diskriminering på grund av sexuell läggning (punkt 2) – mp.....	37
4. Tillägg i Unescos konvention mot diskriminering inom undervisningen (punkt 3) – fp.....	38
5. Mål för arbetet mot kränkande behandling (punkt 4) – fp, kd, c	38
6. Handlingsplaner mot mobbning (punkt 5) – m, fp, kd.....	39
7. Handlingsplaner mot mobbning (punkt 5) – mp.....	40
8. Forskningsbaserade åtgärdsprogram mot mobbning (punkt 6) – m.....	40
9. Information till föräldrar om inträffad mobbning (punkt 7) – m, fp, kd.....	41
10. Ojämna maktförhållanden vid medling (punkt 8) – m.....	42
11. Tydligare roller för skolpersonalen (punkt 9) – m.....	42
12. Aktivt integrationsarbete för att minska mobbning (punkt 10) – kd	43
13. Skolmiljöns utformning (punkt 11) – v, mp	43

14. Ansvarskontrakt mellan elever, föräldrar och skolpersonal (punkt 13) – kd.....	44
15. Kamratstöd och handledd medling (punkt 14) – kd	44
16. Arbete med emotionell intelligens (punkt 16) – mp	45
17. Lagstiftning mot sexuella trakasserier (punkt 17) – fp, mp.....	45
18. Skolans arbete mot sexuella trakasserier (punkt 18) – m, fp	46
19. Skolans arbete mot sexuella trakasserier (punkt 18) – v, mp	46
20. Skolans arbete mot sexuella trakasserier (punkt 18) – kd	47
21. Riktade insatser för pojkar respektive flickor (punkt 19) – v	48
22. Åtgärder mot språkvald (punkt 20) – fp, c	48
23. Kompetens hos skolans personal i frågor rörande homosexuella, bisexuella och transpersoner (HBT-frågor) (punkt 21) – c, mp	49
24. Flyttning inom grundskolan av elever som kränker andra (punkt 24) – m, fp.....	49
25. Flyttning inom grundskolan av elever som kränker andra (punkt 24) – kd.....	50
26. Självmordsprevention (punkt 25) – 1 kd, 1 v	51
27. Skyldighet att anmäla våldsbrott (punkt 26) – m, fp	51
28. Skyldighet att anmäla våldsbrott (punkt 26) – kd.....	52
29. Handlingsprogram mot våld och brott (punkt 27) – m	53
30. Information om våldets konsekvenser (punkt 28) – kd	53
31. Tillsyn över arbetet mot kränkande behandling (punkt 29) – fp	54
32. Tillsyn över arbetet mot kränkande behandling (punkt 29) – kd.....	54
33. Tillsyn över arbetet mot kränkande behandling (punkt 29) – mp	55
34. Sanktioner mot kommuner som saknar handlingsplaner mot mobbing (punkt 30) – fp.....	56
35. Utvärdering varje läsår av arbetet mot mobbing (punkt 31) – c	56
36. Kommuns skadeståndsansvar vid mobbing eller annan kränkande behandling (punkt 32) – fp, c, mp.....	57
37. Kommuns skadeståndsansvar vid mobbing eller annan kränkande behandling (punkt 32) – m.....	57
38. Särskild företrädare i skadeståndsmål (punkt 33) – mp.....	58
39. Diskriminering i läromedel (punkt 34) – c	58
40. Diskriminering i läromedel (punkt 34) – mp.....	59
Särskilt yttrande	60
Icke-våldslig konflikthantering (punkt 15) – kd, c, mp	60
Bilaga	61
Förteckning över behandlade förslag	61

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Lagstiftning mot diskriminering och annan kränkande behandling inom skolväsendet

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub221 yrkande 2,
2003/04:Ub271 yrkande 25,
2003/04:Ub280,
2003/04:Ub335,
2003/04:Ub375,
2003/04:Ub408 yrkande 1,
2003/04:Ub458 yrkande 3,
2003/04:Ub479 och
2003/04:So568 yrkande 14.

Reservation 1 (m)
Reservation 2 (c, mp)

2. Regler mot diskriminering på grund av sexuell läggning

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub428 yrkande 3,
2003/04:Ub437 yrkande 3 och
2003/04:A306 yrkande 1.

Reservation 3 (mp)

3. Tillägg i Unescos konvention mot diskriminering inom undervisningen

Riksdagen avslår motion
2003/04:K418 yrkande 12.

Reservation 4 (fp)

4. Mål för arbetet mot kränkande behandling

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub320,
2003/04:Ub392 yrkande 23 och
2003/04:Ub441 yrkandena 1 och 2.

Reservation 5 (fp, kd, c)

5. Handlingsplaner mot mobbning

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub271 yrkandena 21 och 22 och
2003/04:Ub368 yrkande 7.

Reservation 6 (m, fp, kd)
Reservation 7 (mp)

6. Forskningsbaserade åtgärdsprogram mot mobbning

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub222 yrkandena 1–4,
2003/04:Ub276 yrkande 6 och
2003/04:Ub368 yrkandena 12–14.

Reservation 8 (m)

7. Information till föräldrar om inträffad mobbning

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub222 yrkande 5.

Reservation 9 (m, fp, kd)

8. Ojämna maktförhållanden vid medling

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub222 yrkande 6.

Reservation 10 (m)

9. Tydligare roller för skolpersonalen

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub368 yrkande 9.

Reservation 11 (m)

10. Aktivt integrationsarbete för att minska mobbning

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub441 yrkande 8.

Reservation 12 (kd)

11. Skolmiljöns utformning

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub292 yrkande 1 och
2003/04:Ub334.

Reservation 13 (v, mp)

12. Skolhälsovårdens uppgifter

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub398 yrkande 10.

13. Ansvarskontrakt mellan elever, föräldrar och skolpersonal

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub441 yrkande 5.

Reservation 14 (kd)

14. Kamrattstöd och handledd medling

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub441 yrkande 11 och
2003/04:Ub484.

Reservation 15 (kd)

15. Icke-våldslig konflikthantering

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub245 yrkandena 2 och 3 och
2003/04:Ub288 yrkandena 2 och 3.

16. Arbete med emotionell intelligens

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub328 yrkandena 1 och 2.

Reservation 16 (mp)

17. Lagstiftning mot sexuella trakasserier

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub418 yrkande 12 och
2003/04:Ub433.

Reservation 17 (fp, mp)

18. Skolans arbete mot sexuella trakasserier

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub292 yrkande 15,
2003/04:Ub368 yrkande 5 och
2003/04:Ub441 yrkande 6.

Reservation 18 (m, fp)

Reservation 19 (v, mp)

Reservation 20 (kd)

19. Riktade insatser för pojkar respektive flickor

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub292 yrkandena 14 och 16.

Reservation 21 (v)

20. Åtgärder mot språkvald

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub458 yrkande 1 och
2003/04:A302 yrkande 5.

Reservation 22 (fp, c)

**21. Kompetens hos skolans personal i frågor rörande
homosexuella, bisexuella och transpersoner (HBT-frågor)**

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub428 yrkande 1,
2003/04:Ub437 yrkande 1 och
2003/04:L350 yrkande 8.

Reservation 23 (c, mp)

22. HBT-frågor i skollagen

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub428 yrkande 2 och
2003/04:Ub437 yrkande 2.

23. Undervisningen med avseende på HBT-frågor

Riksdagen avslår motion
2003/04:L350 yrkande 9.

24. Flyttning inom grundskolan av elever som kränker andra

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub343,
2003/04:Ub368 yrkande 8,
2003/04:Ub418 yrkandena 10 och 11,
2003/04:Ub441 yrkande 10 och
2003/04:So504 yrkande 4.

Reservation 24 (m, fp)

Reservation 25 (kd)

25. Självmordsprevention

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub370 yrkandena 1 och 2.

Reservation 26 (1 kd, 1 v)

26. Skyldighet att anmäla våldsbrott

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub368 yrkande 10,
2003/04:Ub418 yrkandena 8 och 9 och
2003/04:Ub441 yrkande 7.

Reservation 27 (m, fp)

Reservation 28 (kd)

27. Handlingsprogram mot våld och brott

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ju292 yrkandena 8 och 9 och
2003/04:Ju394 yrkande 4.

Reservation 29 (m)

28. Information om våldets konsekvenser

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub441 yrkande 13.

Reservation 30 (kd)

29. Tillsyn över arbetet mot kränkande behandling

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub271 yrkande 18,
2003/04:Ub418 yrkande 6 och
2003/04:Ub441 yrkande 3.

Reservation 31 (fp)

Reservation 32 (kd)

Reservation 33 (mp)

30. Sanktioner mot kommuner som saknar handlingsplaner mot mobbning

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub418 yrkande 4.

Reservation 34 (fp)

31. Utvärdering varje läsår av arbetet mot mobbning

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub392 yrkande 24.

Reservation 35 (c)

32. Kommuns skadeståndsansvar vid mobbning eller annan kränkande behandling

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub221 yrkande 1,
2003/04:Ub271 yrkande 23,
2003/04:Ub323,
2003/04:Ub392 yrkande 25 och
2003/04:Ub418 yrkande 5.

Reservation 36 (fp, c, mp)

Reservation 37 (m)

33. Särskild företrädare i skadeståndsmål

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub271 yrkande 24.

Reservation 38 (mp)

34. Diskriminering i läromedel

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub428 yrkande 8,
2003/04:Ub437 yrkande 8,
2003/04:L350 yrkande 10 och
2003/04:So568 yrkande 17.

Reservation 39 (c)
Reservation 40 (mp)

Stockholm den 11 mars 2004

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jan Björkman (s), Britt-Marie Danestig (v), Ulf Nilsson (fp), Inger Lundberg (s), Sten Tolgfors (m), Agneta Lundberg (s), Inger Davidson (kd), Nils-Erik Söderqvist (s), Anna Ibrisagic (m), Louise Malmström (s), Tobias Billström (m), Mikael Damberg (s), Mikaela Valtersson (mp), Christer Adelsbo (s), Axel Darvik (fp), Lennart Gustavsson (v) och Håkan Larsson (c).

Redogörelse för ärendet

Under den allmänna motionstiden 2003 väcktes motioner med sammanlagt 90 yrkanden rörande kränkande behandling i skolan. Dessa behandlas i detta betänkande.

Motionsyrkandena avser frågor om bl.a. lagstiftning mot diskriminering och annan kränkande behandling inom skolväsendet, mål för arbetet mot kränkande behandling, handlingsplaner och åtgärdsprogram mot mobbning, skolans arbetsmiljö, undervisning i konflikthantering, åtgärder mot sexuella trakasserier, flyttning av elever som kränker andra, självmordsprevention, skolans arbete mot våldsbrott, tillsyn över arbetet mot kränkande behandling och kommuns skadeståndsansvar gentemot mobbade eller på annat sätt kränkta elever.

Förslagen i motionerna återges i *bilaga*.

Utskottets överväganden

Lagstiftning mot diskriminering och annan kränkande behandling inom skolväsendet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden med krav på lagstiftning mot diskriminering och annan kränkande behandling inom skolväsendet. Utskottet hänvisar till att en särskild utredare nu arbetar med att ta fram sådan lagstiftning. Riksdagen bör även avslå ett motionsyrkande om tillägg i Unescos konvention mot diskriminering inom undervisningen.

Jämför *reservationerna 1 (m), 2 (c, mp), 3 (mp) och 4 (fp)*.

Motioner och utskottets ställningstaganden

I flera motioner efterfrågas en **diskrimineringslagstiftning** som omfattar grundskolan och gymnasieskolan.

Sålunda framhåller Miljöpartiet i motionerna 2003/04:Ub271 yrkande 25 och 2003/04:So568 yrkande 14 att en ny lagstiftning behövs som ger ett heltäckande skydd för elever i grund- och gymnasieskolan mot diskriminering och trakasserier, liknande den lagstiftning som i dag finns för studenter vid högskolan och för arbetstagare.

En diskrimineringslagstiftning skall enligt motion 2003/04:Ub458 (c) yrkande 3 gälla även för skolan. Detta bör ges regeringen till känna.

Behovet av att stärka elevernas rättigheter och skydd mot diskriminering betonas i motion 2003/04:Ub280 (s). Motionären pekar på att en lag mot diskriminering har införts inom högskolan. En liknande insats borde göras för elever i grund- och gymnasieskolan. En ny lagstiftning bör enligt motion 2003/04:Ub408 (s) yrkande 1 kompletteras med information till skolpolitiker, skolledare, lärare och annan personal samt elever om elevernas rättigheter och skydd mot diskriminering. Lagstiftning mot mobbning begärs i motion 2003/04:Ub479 (s).

Enligt motionerna 2003/04:Ub335 (s) och 2003/04:Ub375 (s) måste ett förbud mot diskriminering, mobbning och sexuella trakasserier snarast införas i syfte att stärka skolelevers rättigheter. Inom skolan skall det finnas samma rättstrygghet och skydd som inom högskolan och i arbetslivet.

I motion 2003/04:Ub221 (m) yrkande 2 understryker motionärerna att det är fullständigt otillräckligt att enbart göra mobbningen till en fråga för diskrimineringslagstiftningen. Diskriminering handlar om att ogynnsamt särbehandla någon på vissa definierade grunder. Om mobbning sker på annat sätt eller med annan grund så är en diskrimineringslag tandlös, oavsett hur allvarlig mobbningen är, hävdar motionärerna.

Enligt motion 2003/04:A306 (fp, v, c, mp) yrkande 1 bör riksdagen uttala att regelverket mot **diskriminering på grund av sexuell läggning** även skall vara tillämpligt för dem som är skolpliktiga, gymnasieelever och vuxenstuderande.

I motionerna 2003/04:Ub428 (mp, fp, v, c) yrkande 3 och 2003/04:Ub437 (s) yrkande 3 begärs en lag om likabehandling på förskolans, grundskolans och gymnasieskolans område. Motionärerna anser att ombudsmännen mot diskriminering bör bevaka efterlevnaden av lagen. Brott mot lagen skall kunna leda till skadeståndsskyldighet för skolan. I arbetet med att förbereda en sådan lag bör det prövas vilka möjligheter berörda ombudsmän bör ha att närmare granska förhållandena vid en särskild skola, då indikationer finns om att homosexuella, bisexuella och transpersoner diskrimineras men ingen anmälan gjorts.

U t s k o t t e t anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

Regeringen har i september 2003 tillsatt en särskild utredare för att ta fram förslag till lagstiftning om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling inom skolväsendet, den s.k. Skolansvarsutredningen (dir. 2003:114).

Utgångspunkten för utredningen är att skydd skall finnas mot diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning och funktionshinder samt mot annan kränkande behandling. Överträdelse av förbud skall sanktioneras, exempelvis genom skadestånd.

Utredaren skall lämna förslag till regler som främjar lika rättigheter och motverkar diskriminering och annan kränkande behandling inom såväl kommunala som fristående skolor, förskolor och skolbarnsomsorg. Vidare skall utredaren föreslå hur tillsynen skall utformas. Ett delbetänkande som skall innehålla lagförslag skall redovisas senast den 30 april 2004.

Av direktiven för utredningen framgår klart att utredningsuppdraget omfattar skydd mot kränkande behandling, såsom mobbning, i skolan.

Utskottet återkommer till direktiven i avsnittet om kommuns skadeståndsansvar vid mobbning eller annan kränkande behandling.

Folkpartiet begär i motion 2003/04:K418 yrkande 12 ett tillkännagivande till regeringen om ett **tillägg i Unescos konvention mot diskriminering inom undervisningen** som antogs år 1960 och trädde i kraft år 1962. I motionen påpekas att det i konventionen saknas ett uttryckligt förbud mot diskriminering på grund av sexuell läggning. Sverige bör på lämpligt sätt agera för att konventionen reformeras i detta avseende.

U t s k o t t e t vill med anledning av motionsyrkandet anföra följande.

Enligt artikel 1 i Unescos konvention mot diskriminering inom undervisningen skall uttrycket ”diskriminering” avse varje åtskillnad, uteslutning, begränsning eller fördel på grund av ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller andra åsikter, nationellt eller socialt ursprung, ekonomiska villkor eller börd, vars syfte eller verkan är att omintetgöra eller inskränka likställighet inom undervisningen (jfr prop. 1967:36).

I propositionen *Ett utvidgat skydd mot diskriminering* (prop. 2002/03:65) finns vissa internationella åtaganden redovisade, dock inte den nu aktuella

konventionen. I såväl 1966 års FN-konvention om medborgerliga och politiska rättigheter som 1966 års FN-konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter är diskrimineringsgrunderna utformade på motsvarande sätt som i Unescokonventionen. Bland de angivna diskrimineringsgrunderna nämns inte uttryckligen sexuell läggning. Enligt propositionen har FN:s kommitté för mänskliga rättigheter och kommittén för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter dock fastslagit att respektive konvention även omfattar diskriminering på grund av sexuell läggning (prop. s. 51–52).

Med det anförda avstyrker utskottet motionsyrkandet.

Mål för arbetet mot kränkande behandling

Utskottets förslag i korthet

Enligt utskottets bedömning finns det en bred politisk enighet om en nollvision i arbetet mot mobbning och annan kränkande behandling i skolan. Något riksdagsuttalande i denna fråga behövs följaktligen inte. Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om nollvision eller nolltolerans och nationell samling.

Jämför *reservation 5 (fp, kd, c)*.

Motioner

I motion 2003/04:Ub441 begär Kristdemokraterna att regeringen utarbetar en nationell nollvision att användas i arbetet för att motverka mobbning (yrkande 1). Motionärerna ser varje fall av mobbning som ett uttryck för bristen på respekt för varje människas unika och okränkbara värde. Mobbning kan därför aldrig accepteras.

Kristdemokraterna efterlyser en nationell samling i arbetet mot mobbning, dvs. att man samlar och engagerar alla direkt och indirekt inblandade parter såsom elever, skolpersonal och föräldrar (yrkande 2). Exempel finns enligt motionen på samlade aktioner i kommuner mot mobbning. Det är viktigt att sådan verksamhet på lokal nivå får stöd och kan fortsätta att växa till en större nationell samling mot mobbning, en väg mot målet om en nollvision.

Liknande synpunkter om behovet av en nationell samling och en nollvision i arbetet mot mobbning förs fram i motion 2003/04:Ub320 (kd).

Även Centerpartiet framhåller i motion 2003/04:Ub392 yrkande 23 att det skall gälla nolltolerans mot mobbning. Skolans ansvar för att förebygga, upptäcka och ingripa mot kränkande behandling i alla dess former måste slås fast. Det är också viktigt att det förebyggande arbetet fungerar bra – att eleverna blir sedda och att anonymiteten bryts.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill göra klart att varje form av kränkande behandling mellan elever, mellan vuxna samt mellan elever och vuxna i skolan är helt otillåten och helt i

strid med de grundläggande värden som gäller för skolan. Det får inte finnas minsta tvekan om detta. Skolan får aldrig acceptera mobbning och våld.

Enligt utskottets bedömning finns det en bred politisk enighet om en nollvision i arbetet mot kränkande behandling i skolan.

Tydliga föreskrifter mot mobbning och annan kränkande behandling finns i skolans styrdokument. I 1 kap. 2 § skollagen (1985:1100) föreskrivs att verksamheten i skolan skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Den som verkar inom skolan är skyldig att aktivt motverka alla former av kränkande behandling, såsom mobbning och rasistiska beteenden. Skolhuvudmannen eller, efter delegation, rektorn har ansvar enligt arbetsmiljölagen (1977:1160) för att verksamheten bedrivs på ett sådant sätt att en tillfredsställande arbetsmiljö säkerställs. Däri ligger att kränkande behandling inte får förekomma.

I läroplanerna för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) och för de frivilliga skolformerna (Lpf 94) framhålls att skolan skall främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Ingen skall i skolan utsättas för mobbning. Tendenser till trakasserier skall aktivt bekämpas. Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser. Det betonas att alla som verkar i skolan skall hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och i läroplanerna och klart ta avstånd från det som strider mot dem.

Rektor har enligt Lpo 94 och Lpf 94 ett särskilt ansvar för att upprätta, genomföra, följa upp och utvärdera skolans handlingsprogram för att förebygga och motverka alla former av kränkande behandling bland elever och anställda.

Utskottet ser allvarligt på förekomsten av mobbning i skolan. Så länge det finns ett enda barn eller en enda ung person som utsätts för kränkande behandling återstår det mycket att göra för att få en bättre miljö i skolan. Dock anser utskottet att det främst är lokalt ute i kommunerna och på skolorna som utvecklingen av arbetet mot mobbning nu måste ske. Det är de professionella i skolan som tillsammans med elever och föräldrar har den kompetens och bakgrundskunskap som behövs för att bestämma hur man vill arbeta för att nå målen. Mobbning är inte en fråga som kan lyftas ut från skolans övriga verksamhet utan den hänger samman med människosyn och grundläggande värderingar. Arbetet mot mobbning måste ske i vardagen och sätta sin prägel på arbetsformer och hur man bemöter varandra. Elever och föräldrar måste vara delaktiga i utformandet av processerna.

En rad insatser på nationell nivå har genomförts för att stödja det lokala arbetet mot mobbning och annan kränkande behandling. Ett nationellt och skolformsövergripande värdegrundsprojekt startade i februari 1999 och avslutades våren 2000. Projektet resulterade bl.a. i att två nationella värdegrundscentrum, vid Göteborgs universitet och Umeå universitet/Ersta Sköndal högskola, inrättades. På uppdrag av regeringen har centrumen under perioden 2000–2003 arbetat med att sprida kunskap om demokrati och mänskliga rättigheter och göra forskning tillgänglig för kommuner och skolor.

Utskottet återkommer i det följande under de särskilda avsnitten till aktuella utvärderingar och pågående arbete med anledning av regeringsuppdrag.

1999 års skollagskommitté föreslår i sitt betänkande *Skollag för kvalitet och likvärdighet* (SOU 2002:121) att den nuvarande bestämmelsen i skollagen om skyldighet för alla som verkar i skolan att aktivt motverka alla former av kränkande behandling överförs till den nya skollagen. Till skillnad från vad som gäller i dag framhålls inte vissa former av kränkande behandling i den föreslagna paragrafen. Enligt kommittén innebär ett förfaringsätt där vissa beteenden särskilt anges en risk för att andra former av kränkande beteenden kan uppfattas såsom mindre allvarliga och därmed mindre otillåtna.

Skollagskommittén föreslår också att det genom en bestämmelse i skollagen skall göras tydligt att arbetsmiljölagen gäller på skolområdet.

Kommitténs förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Med hänvisning till vad utskottet här har anfört föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 2003/04:Ub320, 2003/04:Ub392 yrkande 23 och 2003/04:Ub441 yrkandena 1 och 2. Något riksdagsuttalande om nolltolerans mot mobbning m.m. behövs inte enligt utskottets uppfattning.

Åtgärder för att förebygga kränkande behandling

Handlingsplaner och arbetsmetoder

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden med krav på utvecklade handlingsplaner, forskningsbaserade åtgärdsprogram mot mobbning, m. m. Utskottet hänvisar bl.a. till stödmaterial som tagits fram av Myndigheten för skolutveckling och till nordiskt forskningssamarbete.

Jämför *reservationerna 6 (m, fp, kd), 7 (mp), 8 (m), 9 (m, fp, kd) och 10 (m).*

Motioner

I ett par motioner ställs krav på tydliga *handlingsplaner mot mobbning*.

Enligt Moderata samlingspartiets motion 2003/04:Ub368 yrkande 7 måste skolans ansvar för att förebygga och stävja mobbning förtydligas. Moderaterna framhåller att mycket talar för att det är det systematiska, uthålliga och på förhand genomtänkta arbetet som ger resultat. En hög och jämn kvalitet i arbetet mot mobbning förutsätter också löpande utvärderingar av hur insatserna lyckas. Medlet för att skapa detta är väl utvecklade planer mot våld, mobbning och kränkande särbehandling. Dessa planer måste förankras hos skolans alla medarbetare, men också hos elever och föräldrar.

Miljöpartiet understryker i motion 2003/04:Ub271 vikten av handlingsplaner mot mobbning (yrkande 21). Enligt motionen måste ett program mot

mobbning innehålla klara regler för hur man aktivt skall kontrollera om mobbning förekommer, regler för hur mobbning förebyggs genom att frågan uppmärksammas och diskuteras återkommande samt ett särskilt handlingsprogram för den situation då mobbning upptäcks. Hur mobboffer och mobbare skall behandlas skall klart anges liksom beredskapen att följa upp ett ärende under lång tid. Motionärerna vill också ha en sådan ändring av skollagen att elever alltid är delaktiga i arbetet med att förebygga mobbning och ta fram handlingsplaner mot mobbning (yrkande 22).

Moderata samlingspartiet pläderar i tre motioner för att endast *forskningsbaserade åtgärdsprogram mot mobbning* skall användas. I motionerna hänvisas till ett forskningsbaserat åtgärdsprogram som tagits fram i Norge av professor Dan Olweus. Det utgår från fyra forskningsbaserade principer. Fasta gränser med tydliga regler och negativa sanktioner för dem som överskrider gränserna är två viktiga delar av programmet. Centrala delar är också att vuxna skall vara auktoriteter på skolan, liksom att skolmiljön skall präglas av ett varmt och positivt vuxenengagemang.

I motion 2003/04:Ub276 yrkande 6 betonar Moderaterna att alla skall kunna känna trivsel i skolan. Därför måste skolan präglas av respekt, ordning och arbetsro. I kampen mot mobbning bör det vara ett krav att endast forskningsbaserade åtgärdsprogram används. Enligt motionen har det nämligen visat sig att vissa ”hemsnickrade” program faktiskt ökar i stället för minskar mobbning.

Enligt Moderaternas motion 2003/04:Ub368 bör Skolverket ges i uppgift att forskningsmässigt låta utvärdera och kvalitetscertifiera arbetsmetoder för att förebygga och hindra mobbning (yrkande 12). Det bör vara upp till varje skola att avgöra vilken metod och vilken form av kvalitetssäkrat åtgärdsprogram man vill använda, men inriktningen måste vara att den metod och det program som väljs ger dokumenterad effekt (yrkande 13). Det är ett av de kvalitetskrav som föräldrar borde kunna ställa på skolan. Regeringen bör se till att kunskap om kvalitetscertifierade åtgärdsprogram mot mobbning via utbildningssatsningar sprids till alla skolor (yrkande 14).

Liknande yrkanden återfinns i motion 2003/04:Ub222 (m), nämligen om forskningsmässig utvärdering av åtgärdsprogram mot mobbning, om skolors val av sådana program och om spridning av kunskap om programmen till alla skolor (yrkandena 1, 3 och 4). Motionären anser dessutom att alla skolor skall åläggas att arbeta med forskningsbaserade åtgärdsprogram (yrkande 2).

Enligt samma motion, 2003/04:Ub222, skall *föräldrar informeras* när barnen berörs av mobbning i skolan (yrkande 5). I motionen kritiserar man att det på svenska skolor förekommer vissa arbetsätt – t.ex. den s.k. Farstamodellen – som bygger på att föräldrarna inte informeras om barnens situation eller sätt att agera mot andra. Det är oacceptabelt, betonar motionären. Föräldrar måste tvärtom engageras i betydligt högre grad än i dag.

Också modeller som bygger på medling får kritik i motion 2003/04:Ub222. Sådana modeller förstärker *ojämna maktförhållanden* mellan elever, hävdar motionären (yrkande 6). Vid medling söks fel hos båda parter, både mobbaren

och den som utsätts. Detta bidrar till att skuldbelägga offret i stället för att tydliggöra att mobbning helt enkelt inte är acceptabelt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena med hänvisning till följande.

Myndigheten för skolutveckling redovisade i december 2003 ett regeringsuppdrag angående kränkande behandling i skolan. I uppdraget ingick bl.a. att lyfta fram lärande exempel på handlingsprogram och arbetssätt mot kränkande behandling som genom utvärderingar eller forskning visat att de minskat mobbning och skapat goda lär- och arbetsmiljöer i skolan.

I publikationen *Olikas lika värde – om arbetet mot mobbning och kränkande behandling* (u03:028, dec. 2003) identifierar myndigheten faktorer som framgångsrikt motverkar kränkande behandling och stärker arbetet med en god social miljö. Med vägledning från forskning, skolors och kommuners utvärderingar samt nationella kartläggningar och granskningar pekar myndigheten ut ett antal konkreta hållpunkter som ett handlingsprogram bör innehålla. Boken innehåller också en beskrivning av ett tjugotal metoder som används på skolor runt om i landet i arbetet mot mobbning och kränkande behandling, t.ex. Olweus-metoden och Farsta-metoden. I texten anges om metoden är utvärderad. Syftet med beskrivningen av metoderna är dock inte att värdera dessa. I boken framhålls att skolan inför sitt val av arbetssätt alltid bör undersöka vilket stöd metoden har i forskning och i utvärderingar. För att kunna välja ”rätt” metod och sätta in lämpliga insatser, måste man noggrant kartlägga hur situationen ser ut på den egna skolan. I ett särskilt avsnitt behandlas hur skolan kan kvalitetssäkra sitt arbete.

Publikationen *Olikas lika värde* har spridits som ett stödmaterial till skolor ute i landet. Främst skall materialet tjäna som ett stöd till personal och skolledning i förskolan, grundskolan och gymnasieskolan, men också ansvariga i kommunerna är en målgrupp.

Myndigheten för skolutveckling tar nu fram allmänna råd för skolornas arbete med att motverka alla former av kränkande behandling och deras arbete med att upprätta handlingsprogram. Dessa allmänna råd beräknas bli klara under våren 2004.

Utskottet vill också hänvisa till nordiskt forskningssamarbete kring arbetet mot mobbning. En arbetsgrupp inom Nordiska ministerrådets skolsamarbete (NSS) har gjort en sammanfattning av forskningsläget vad gäller mobbning i de nordiska länderna, kartlagt nationella åtgärder och lämnat ett förslag till en nordisk forskningsstudie. Resultatet har i augusti 2002 presenterats i rapporten *Mobbning i nordiska skolor*. En forskarkonferens om mobbning har hållits i Stockholm i september 2003 i NSS regi. Forskare från Sverige, Norge, Finland, Danmark och Island deltog i diskussioner kring de senaste forskningsrönen och diskuterade framtida vägar att sprida kunskaper och initiera ny forskning. Man enades om att ett fortsatt nordiskt samarbete på området är viktigt.

Utskottet delar uppfattningen som framförts i motion 2003/04:Ub222 att föräldrar skall informeras när deras barn berörs av mobbning i skolan. Läroplanerna betonar också vikten av samverkan med föräldrarna. Av det redovisade stödmaterialet *Olikas lika värde* framgår att föräldrars inflytande är väsentligt i arbetet mot kränkningar. Forskningen visar enligt Myndigheten för skolutveckling att föräldramedverkan spelar en viktig roll i akuta skeenden.

Skolans arbetsmiljö m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om tydliggörande av skolpersonalens roll i arbetet mot mobbning och övriga motionsyrkanden i syfte att skapa en trygg och lärande miljö i skolan. Utskottet hänvisar till att ett flertal initiativ tagits i dessa avseenden, bl.a. genom utredningsförslag och regeringsuppdrag.

Jämför *reservationerna 11 (m), 12 (kd), 13 (v, mp), 14 (kd) och 15 (kd)*.

Motioner

I motion 2003/04:Ub368 yrkande 9 påpekar Moderata samlingspartiet att en grundläggande förutsättning för arbetet mot mobbning är att det skapas en atmosfär av gemensamt ansvarstagande och en rollfördelning som stävjar oro i skolan. Moderaterna vill skapa **tydligare roller för skolpersonalen**. Det förutsätter regler som ger tillbaka en del av den naturliga auktoritet som under 1900-talets senare hälft avskaffats genom "fri" pedagogik och frånvaro av tydliga regler, betonar de.

Kristdemokraterna förordar i motion 2003/04:Ub441 yrkande 8 ett **aktivt integrationsarbete** som ett medel att minska mobbning. Lärare bör ha en grundläggande kunskap om vilka spänningar som kan finnas mellan olika etniska grupper på den egna skolan och hur man kan bemöta dem.

Vänsterpartiet vill i motion 2003/04:Ub292 yrkande 1 att regeringen ger Skolverket i uppdrag att som en del av arbetet mot mobbning och kränkningar analysera betydelsen av **skolmiljöns utformning** samt föreslå åtgärder. Enligt motionen finns det i dag en tendens att inte ta elevernas arbetsmiljö på allvar. Varken fysisk arbetsmiljö eller psykosociala arbetsförhållanden, utom mobbning, ges något nämnvärt utrymme i diskussionen om barns och ungas utbildning.

Också i motion 2003/04:Ub334 (s) betonas vikten av att sprida demokratiska värderingar och lyfta fram arbetsmiljöfrågor i förskola och grundskola. Motionärerna anger att undersökningar visar att elevernas arbetsmiljö har klara brister och att många elever känner obehag inför att vara i skolan. Allt-

för många elever känner sig illa behandlade, inte bara av andra elever utan även av lärare.

I motion 2003/04:Ub398 (fp) yrkande 10 föreslås en utvidgning av *skolhälsovårdens uppgifter* till att omfatta mer av handledarfunktion för lärarkåren för att på rätt sätt hantera den gruppdynamiska utvecklingen och motverka mobbning.

Kristdemokraterna framför i motion 2003/04:Ub441 yrkande 5 förslag om att ett *ansvarskontrakt mellan elever, föräldrar och skolpersonal* skall upprättas. Kontraktet skall tydligt visa vilket ansvar varje part har och hur varje part skall gå till väga för att upptäcka mobbning och hantera mobbning när den uppkommer.

Frågor om *kamratstöd och handledd medling* som en del i arbetet mot mobbning tas upp av Kristdemokraterna i motion 2003/04:Ub441 yrkande 11. Att bygga upp en långsiktig kamratstödjande verksamhet, dvs. att ungdomar deltar i skolans arbete och stöder elever med särskilda behov, kan vara en pusselbit i lösningen av mobbningsproblem. Medling är ett sätt att visa att konflikter kan behandlas och bearbetas.

I motion 2003/04:Ub484 (s) förespråkas likaså att kamratstödjare skall finnas i alla skolor. Kamratstöd i skolan är en metod som bygger på att unga vuxna anställs som goda förebilder för barn och ungdomar. Motionärerna anger att detta ofta sker i samverkan med föreningslivet på orten och till viss del på ideell basis. Kamratstödjarna skall finnas tillgängliga under skoldagen för samtal och kontakt med eleverna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår avslag på samtliga här relaterade motionsyrkanden. De frågor som lyfts fram i motionerna har uppmärksammats i olika sammanhang. Bland annat kan utskottet hänvisa till följande.

Skolverket har i en rapport i november 2002, *Relationer i skolan – en utvecklande eller destruktiv kraft* (dnr 01-2001:2136), redovisat ett regeringsuppdrag att kartlägga förekomsten av rasism, etnisk diskriminering, sexuella trakasserier, homofobi och könsrelaterad mobbning i skolan. Av rapporten framgår att de flesta kränkningarna utförs av elever mot andra elever, men elever blir också kränkta av lärare och annan personal på skolan. Kartläggningen visar att verbala kränkningar är ett vanligt inslag i ungdomarnas miljö. De handlar oftast om kränkningar av etnisk eller av sexuell karaktär.

Skolverkets slutsatser är bl.a. att fler vuxna nära eleverna och ett aktivt arbete på skolorna mot kränkande behandling ger resultat i form av ökad trygghet och trivsel samt färre kränkningar. Från perspektivet att motverka kränkande behandling är det enligt verket viktigt att statens satsning på fler vuxna i skolan fortgår.

Statens särskilda satsning på personalförstärkningar genom ett riktat statsbidrag är därför en åtgärd som bör bidra till att öka tryggheten i skolan och stärka värdegrunden.

Utskottet delar uppfattningen i vissa motioner att en god arbetsmiljö i skolan är en väsentlig förutsättning för elevernas lärande, trygghet och arbetsro.

I september 2003 redovisade Skolverket ett regeringsuppdrag att ta fram föreskrifter som skall öka elevernas inflytande över arbetsmiljön i skolan. Föreskrifterna, som utarbetats i samråd med Arbetsmiljöverket, presenteras i rapporten *Elevmedverkan i skolans arbetsmiljöarbete genom elevskyddsombud* (dnr 62-2003:2037). De kommer att utfärdas av Skolverket under 2004. En handbok om hur man kan arbeta med arbetsmiljöfrågor i skolan kommer enligt planerna att vara färdig samtidigt som föreskrifterna träder i kraft.

Skollagskommittén föreslår i sitt betänkande *Skollag för kvalitet och likvärdighet* (SOU 2002:121), som nämnts i det föregående, att det genom en bestämmelse i skollagen skall göras tydligt att arbetsmiljölagen gäller på skolområdet.

Regler om disciplinära åtgärder för elevers tillrättaförande finns i grundskoleförordningen (6 kap. 9 och 10 §§) respektive gymnasieförordningen (6 kap. 21–25 §§). Bestämmelser om avstängning av elev från undervisningen och förvisning finns endast vad gäller gymnasieskolans elever. En gymnasieelev får stängas av från undervisningen helt eller delvis under högst två veckor av terminen eller förvisas från gymnasieskolan för en viss tid, dock högst tre terminer utöver den termin när beslutet meddelas. Avstängning och förvisning får användas vid upprepade förseelser eller vid en allvarlig förseelse om eleven inte har bättrat sig eller om elevens uppförande kan antas inverka skadligt på andra elever eller om det finns andra särskilda skäl. Om en elev i grundskolan gör sig skyldig till upprepade förseelser eller en allvarligare förseelse, skall saken dels anmälas för rektor, dels hänskjutas till elevvårdskonferensen. Konferensen skall efter kontakt med elevens vårdnadshavare försöka få eleven att bättra sig genom åtgärder som är avpassade efter elevens individuella förhållanden. Om detta inte hjälper skall elevvårdskonferensen anmäla förhållandet till styrelsen för överväganden om lämplig åtgärd.

Skollagskommittén föreslår att bestämmelser införs i skollagen som ger rektor och lärare möjlighet att i akuta situationer vidta tillfälliga åtgärder för att tillförsäkra alla elever en trygg skolmiljö och studiero och för att komma till rätta med elever som uppträder störande eller hotfullt (SOU 2002:121 s. 386 f.). Det kan gälla olika tillfälliga åtgärder som att flytta eleven till en annan elevgrupp, göra omgrupperingar av elever eller att göra en annan disposition av en elevs lektionstid eller skoldag. Föremål som är störande eller som utgör ett hot mot säkerheten skall kunna omhändertas. De föreslagna bestämmelserna avses ersätta nuvarande förordningsbestämmelser om disciplinära åtgärder.

Ett nytt verksamhetsområde, elevhälsa, skall enligt Skollagskommitténs förslag införas i skollagen. I elevhälsan ingår omvårdnad samt medicinska, psykologiska, sociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsans personal skall tillsammans med övrig skolpersonal samverka kring all den komplexitet som finns i arbetsmiljön och som skolor har att hantera. Att skapa en arbets-

miljö som främjar lärande hos alla elever sammanfattar det breddade uppdrag som elevhälsoarbetet i skolan skall ha, framhåller kommittén.

Utskottet anser att beredningen inom Regeringskansliet av kommitténs förslag bör inväntas.

Myndigheten för skolutveckling har sedan maj 2003 regeringens uppdrag att arbeta för förbättrad förskole- och skolsituation i segregerade områden, dvs. områden som är präglade av social och etnisk segregation. Myndigheten skall årligen till regeringen (Utbildningsdepartementet) redovisa gjorda insatser, vilka metoder och arbetssätt som använts, viktiga iakttagelser som gjorts under arbetet samt vilka resultat som har uppnåtts och hur dessa spritts till olika huvudmän. Uppdraget skall slutredovisas den 15 december 2005.

I en attitydundersökning från år 2000 (Skolverket rapport 197, 2001) konstaterades att fler elever känner sig kränkta av sina lärare än av sina skolkamrater och att denna trend ökat sedan motsvarande mätning 1997. År 2000 uppgav 6 % av eleverna i attitydundersökningen att de kränkts av lärare jämfört med 4 % i motsvarande mätning 1997.

Utskottet vill understryka betydelsen av att alla vuxna i skolan har ett gemensamt förhållningssätt till kränkande behandling. Vuxna måste ta på sig rollen som auktoriteter som arbetar tillsammans för ett positivt klimat. De bör snabbt och tydligt visa att kränkningar är oacceptabla.

I sammanhanget bör uppmärksammas att Lärarförbundet och Läraarnas Riksförbund våren 2001 antog yrkesetiska principer för lärare. Enligt dessa förbinder sig lärare att i sin yrkesutövning alltid bemöta eleverna med respekt för deras person och integritet samt skydda varje individ mot skada, kränkning och trakasserier.

Utskottet delar den positiva uppfattningen i motioner i fråga om kamratstödande verksamhet och om ansvarskontrakt mellan elever, föräldrar och skolpersonal i arbetet mot kränkande behandling. Det ankommer dock lokalt på skolhuvudmännen att besluta om kamratstöd i skolan respektive ansvarskontrakt.

Viss undervisning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om icke-våldslig konflikt-hantering och om arbete med emotionell intelligens i skolans undervisning. Utskottet anför att det är upp till de professionella i skolan att avgöra vilka beprövade metoder som skall användas i arbetet mot kränkande behandling.

Jämför *reservation 16 (mp)* och *särskilt yttrande (kd, c, mp)*.

Motioner

I två motioner, 2003/04:Ub288 (c, kd, mp, fp) yrkande 2 och 2003/04:Ub245 (c) yrkande 2, begär motionärerna ett tillkännagivande till regeringen om att

icke-våldslig konflikthantering skall ingå i skolans undervisning. De framhåller vidare betydelsen av systematiska icke-våldsmetoder i klassrummen för att förebygga alla former av kränkande behandling med hjälp av konstruktiv konflikthantering (yrkande 3 i respektive motion). I motionerna betonas att man genom att satsa på att icke-våldsmetoder lärs ut och praktiseras kan uppnå en trygg skolmiljö och minimera riskerna för akuta situationer där disciplinära åtgärder måste vidtas.

Ett sätt att arbeta mot mobbning, men också med värdegrundsfrågor, är *arbete med emotionell intelligens* (EQ). Det framförs i motion 2003/04:Ub328 (mp). Motionären lyfter fram att ett antal skolor har arbetat med EQ integrerat i undervisningen, vilket har visat sig ge mycket goda resultat. All personal får utbildning i EQ. På EQ-lektionerna arbetar eleverna med olika konkreta övningar som tränar förmågan att förstå och uttrycka känslor. Eleverna lär sig en handlingsberedskap för att reda ut konflikter. Motionären vill att regeringen ger Myndigheten för skolutveckling i uppdrag att följa och sprida arbetet med EQ till fler skolor (yrkande 1). I motionen pekas också på behovet av forskning om emotionell intelligens (yrkande 2). Det är viktigt att man fortsätter att följa och utvärdera pågående projekt vetenskapligt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser positivt på de i motionerna framlagda förslagen. Det är angeläget att elever lär sig att konstruktivt hantera konflikter, vare sig det sker genom att icke-våldsmetoder lärs ut, genom arbete med emotionell intelligens eller på annat sätt.

Både konflikthanteringsmodellen *Nonviolent Communication* och *EQ-modellen* finns upptagna bland de beprövade metoder och arbetssätt som Myndigheten för skolutveckling lyfter fram i sitt stödmaterial *Olikas lika värde – om arbetet mot mobbning och kränkande behandling* (dec. 2003). Stödmaterialen har nyligen spritts till skolor och huvudmän ute i landet.

Vilka metoder som skall användas är upp till de professionella i skolan att avgöra utifrån situationen på den egna skolan.

Utskottet utgår från att arbetet med att utvärdera och forska kring olika metoder och arbetssätt mot mobbning fortsätter.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionsyrkandena.

Åtgärder mot sexuella trakasserier

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om arbetet mot sexuella trakasserier, riktade insatser för pojkar och flickor, åtgärder mot språkvåld samt om behandlingen i skolan av homosexuella, bisexuella och transpersoner. Utskottet hänvisar främst till Skolansvarsutredningens uppdrag.

Jämför *reservationerna* 17 (*fp, mp*), 18 (*m, fp*), 19 (*v, mp*), 20 (*kd*), 21 (*v*), 22 (*fp, c*) och 23 (*c, mp*).

Motioner

Folkpartiet begär i motion 2003/04:Ub418 yrkande 12 ett förslag till **lagstiftning mot sexuella trakasserier** av elever. Motionärerna betonar att sexuella trakasserier också är mobbning och måste stoppas. De åberopar att strängare regler har införts i jämställdhetslagen mot sexuella trakasserier på arbetsplatser. Det är viktigt att skolelevers situation också uppmärksammas.

I motion 2003/04:Ub433 (s) påpekas likaså att jämställdhetslagens regler mot sexuella trakasserier gäller för all personal på skolor men inte för eleverna. Motionärerna framhåller att det finns otaliga berättelser från verkligheten om skolelevers utsatthet vad gäller könsmobbing. Lagreglerna bör därför omfatta även skoleleverna.

Frågor rörande **skolans arbete mot sexuella trakasserier** behandlas i tre motioner.

Moderata samlingspartiet understryker i motion 2003/04:Ub368 yrkande 5 att varje elev skall behandlas med respekt. I motionen hänvisas till en omfattande undersökning om kränkningar i skolan som redovisats bl.a. genom HomO:s försorg. Undersökningen visar på en oacceptabelt hög grad av kränkningar, ibland t.o.m. från vuxna i skolan.

I motion 2003/04:Ub441 yrkande 6 begär Kristdemokraterna att Skolverket skall ges i uppdrag att utfärda föreskrifter om skolors skyldighet att redovisa arbetet mot sexuella trakasserier i sina kvalitetsredovisningar.

Enligt Vänsterpartiet i motion 2003/04:Ub292 yrkande 15 bör regeringen uppdra åt Skolverket att utforma riktlinjer för handlingsplaner för att förebygga sexuella trakasserier.

Vänsterpartiet framhåller vidare i motion 2003/04:Ub292 behovet av **riktade insatser för pojkar respektive flickor**. För pojkar skulle en sådan riktad insats kunna vara anordnandet av kurser med ett innehåll riktat mot manlighet, hetero-, homo-, bi- och transsexualitet, medieanalyser etc. (yrkande 14). Flickors utsatthet kräver enligt motionen särskilda åtgärder. Motionärerna anser att regeringen bör återkomma med en uppföljning av de kurser för flickor i psykiskt och fysiskt självförsvar som genomförts. Förslag bör också lämnas på hur motsvarande arbete skall bedrivas framgent (yrkande 16).

Åtgärder mot språkvåld i skolan begärs i Centerpartiets motion 2003/04:A302 yrkande 5 samt i motion 2003/04:Ub458 (c) yrkande 1. Motionärerna pekar på att det alltmer utbredda sexualiserade språket och språkvåldet är ett uttryck för nedsättande attityder. De lyfter fram att man på många skolor arbetar på ett bra sätt med den psykosociala miljön för att motverka mobbing. I detta arbete är det viktigt att även språkvåldet uppmärksammas. I motionerna föreslås ett nationellt åtgärdsprogram för att motverka språkvåld i skolan.

I motionerna 2003/04:Ub428 (mp, fp, v, c) yrkande 1 och 2003/04:Ub437 (s) yrkande 1 betonas vikten av *kompetens hos skolans personal i HBT-frågor*, dvs. i frågor rörande homosexuella, bisexuella och transpersoner. Med kompetens på detta område menar motionärerna samma typ av insikt, kunskap och förståelse som tas för självklar när det gäller heterosexuellas vardag. Skolverket bör initiera ett arbete för sådan kompetensutveckling.

Centerpartiet förordar i motion 2003/04:L350 yrkande 8 att Skolverket får i uppdrag att utarbeta riktlinjer för att säkerställa kompetens i HBT-frågor hos skolans personal. Riktlinjerna bör även innefatta hur skolorna kan arbeta för att främja ett jämlikt klimat för unga HBT-personer på skolorna.

Enligt motionerna 2003/04:Ub428 (mp, fp, v, c) yrkande 2 och 2003/04:Ub437 (s) yrkande 2 är det angeläget att i *den nya skollagen* skrivs in att skolans personal aktivt skall motverka bl.a. fördomar riktade mot homosexuella, bisexuella och transpersoner.

Undervisningen med avseende på HBT-frågor bör förbättras, enligt Centerpartiets motion 2003/04:L350 yrkande 9. Motionärerna anser att det finns tydliga indikationer på att homo-, bi- och transsexualitet inte behandlas på ett tillfredsställande sätt i alla skolor. Skolverket bör göra en översyn av undervisningen i dessa frågor.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena med hänvisning främst till Skolansvarsutredningens uppdrag.

Som utskottet redovisat i ett tidigare avsnitt skall Skolansvarsutredningen ta fram förslag till lagstiftning om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling inom skolväsendet (dir. 2003:114). I direktiven redovisas, angående behovet av utredning, bl.a. Skolverkets kartläggning av förekomsten av homofobi och sexuella trakasserier i skolan samt ökat sexualiserat språkbruk. Ett delbetänkande innehållande lagförslag skall lämnas senast den 30 april 2004.

Utskottet hänvisar också till vad utskottet anfört i tidigare avsnitt om handlingsplaner, åtgärdsprogram och beprövade arbetsmetoder.

Skolverket har i januari 2004 redovisat ett regeringsuppdrag att ta fram förslag till indikatorområden och kvalitetsindikatorer för verksamhetens och kommuners kvalitetsredovisning då det gäller bl.a. barn- och ungdomsutbildning (dnr 2003:2038). För samtliga skolformer föreslås att i kvalitetsredovis-

ningen under området Normer och värden skall anges i vilken utsträckning elever utsätts för kränkningar i skolan. Regeringen bereder nu frågan om att ge Skolverket rätt att utfärda föreskrifter om innehållet i kvalitetsredovisningar.

I syfte att stärka jämställdhetsarbetet i skolorna har landets två värdegrundscentrum vid Göteborgs universitet och Umeå universitet/Ersta Sköndal högskola i uppdrag av Myndigheten för skolutveckling att utbilda resurspersoner i jämställdhet och genusvetenskap, s.k. genuspedagoger. Ambitionen är att det år 2004 skall finnas minst en genuspedagog i varje kommun som stöd för det lokala jämställdhetsarbetet. Utbildningen fortsätter under 2004. Särskilda medel utgår från anslaget 25:3 *Utvecklingsarbete och kompetensutveckling m.m.*

De kommuner som har pedagoger med i utbildningssatsningen kring jämställdhet och genusvetenskap har under våren 2003 haft möjlighet att söka totalt 5 miljoner kronor till lokala insatser för att stärka flickors självförtroende, bl.a. genom att ge möjlighet till självförsvarsträning. Medlen har fördelats av de båda värdegrundscentrummen till 45 skolor/kommuner. Resultatet av insatserna har ännu inte utvärderats.

I stödmaterialet *Olikas lika värde – om arbetet mot mobbning och kränkande behandling* (dec. 2003) resonerar Myndigheten för skolutveckling kring det praktiska arbetet mot kränkande behandling i skolan och olika attityder mot flickor och pojkar. Det anges att många skolor arbetar med flick- och pojkgrupper för att ge möjligheter till reflektion och samtal.

Enligt målen för lärarexamen i högskoleförordningen (1993:100, bil. 2) skall lärarstudenten för att få examen bl.a. kunna förmedla och förankra samhällets och demokratins värdegrund.

I läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) står det att skolan skall sträva efter att varje elev respekterar andra människors egenvärde, tar avstånd från att människor utsätts för kränkande behandling och kan leva sig in i och förstå andra människors situation. Utskottet anser att det är mycket viktigt att eleverna under sin skoltid får en undervisning om sex och samlevnad som bidrar till att de kan förstå och respektera både sig själva och andra. Då måste de få en undervisning som ger dem kunskaper om såväl heterosexuella som homosexuella, bisexuella och transpersoner.

Det bör nämnas att Myndigheten för skolutveckling för närvarande genomför en fallstudie av de ämnesövergripande kunskapsområdena, där sex- och samlevnadsundervisning ingår. Myndigheten skall granska hur skolan hantear kunskapsområdet. Studien kommer att redovisas under våren 2004.

Flyttning av elever som kränker andra

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om flyttning inom grundskolan av elever som kränker andra. Utskottet återoppar förslag som lagts fram av Skollagskommittén (SOU 2002:121) och som bereds inom Regeringskansliet.

Jämför *reservationerna 24 (m, fp) och 25 (kd)*.

Motioner

Förslag om flyttning inom grundskolan av elever som gör sig skyldiga till kränkande behandling läggs fram i flera motioner.

I motion 2003/04:Ub368 yrkande 8 hävdar Moderata samlingspartiet att man i praktiken inte kan flytta elever inom grundskolan, oavsett hur mycket skada de tillfogar sina klasskamrater. Det är alltid så att reglerna ger mer möjligheter för den som kränker än för den som blir kränkt. Det är den utsatta eleven som ytterligare skall besvärmas av att flytta från klass och skola, medan mobbaren får finnas kvar. Moderaterna vill se en förändring av reglerna för ingripande vid mobbning. Åtgärder måste kunna vidtas för att skydda dem som utsatts och uppfostra dem som utsätter andra för kränkningar.

Folkpartiet begär i motion 2003/04:Ub418 att grundskoleförordningen skall ändras så att det står klart att det är möjligt att tvångsflytta en elev från en skola om han eller hon kränker andra människor (yrkande 10). Skolan skall ha skyldighet att erbjuda alternativ undervisning för de elever som flyttas från sin skola (yrkande 11). Det framhålls i motionen att mobbaren måste få stöd för att kunna komma ur sitt destruktiva beteende och garanteras bra undervisning, även om han eller hon flyttas från sin skola.

Liknande synpunkter förs fram i Folkpartiets motion 2003/04:So504 yrkande 4. Elever som mobbar och trakasserar andra elever skall kunna avstängas eller flyttas från skolor i syfte att upprätthålla undervisningens kvalitet och skydda drabbade elever. Självfallet, anför motionärerna, skall även de elever som mobbar erbjudas kvalificerad hjälp. Detta får dock ske på ett sätt som tillgodoser de drabbade elevernas rättmätiga krav på en trygg skolmiljö.

Också Kristdemokraterna i motion 2003/04:Ub441 yrkande 10 efterfrågar möjligheten att förflytta mobbade elever och splittra grupper av mobbare. Syftet är att ge både den elev som mobbar och den som är mobbad en nystart. En omplacering kan leda till att den mobbade eleven får en möjlighet att ändra sitt beteende. Dock, understryks det i motionen, måste varje omplacering ses som en nödgärd när alla andra insatser misslyckats. Enligt motion 2003/04:Ub343 (kd) är omplacering av mobbare inte i första hand en disciplinåtgärd. Motionären ser det som en humanitär åtgärd för att ta till vara det drabbade barnets mänskliga rättigheter.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår avslag på motionsyrkandena.

Som utskottet redovisat i det föregående föreslår Skollagskommittén i sitt betänkande *Skollag för kvalitet och likvärdighet* (SOU 2002:121) att bestämmelser införs i skollagen som ger rektor och lärare möjlighet att i akuta situationer vidta olika tillfälliga åtgärder för att tillförsäkra alla elever en trygg skolmiljö och studiero och för att komma till rätta med elever som uppträder störande eller hotfullt. Det kan gälla att flytta en elev till en annan elevgrupp, göra omgrupperingar av elever eller att göra en annan disposition av en elevs lektionstid eller skoldag.

I kommitténs förslag till kap. 7 om grundskolan har intagits en bestämmelse om att kommunen under vissa omständigheter får frångå vårdnadshavares önskemål om skolenhet för sitt barn, om ”det finns andra särskilda skäl” (12 §). Sådana skäl kan vara att en elev allvarligt stör sina kamraters studiero eller utsätter sina kamrater och lärare för mobbning och trakasserier, övergrepp eller annan fara. En flyttning av en elev mot dennes vilja till en annan skolenhet skall enligt kommittén inte ses som en bestraffning. Det rör sig om en åtgärd som är nödvändig för att ge andra elever de förhållanden de har rätt att kräva i skolan. Att tvångsvis flytta en elev från den skola där han eller hon går är en ingripande åtgärd. Enligt kommittén är det angeläget att framhålla att tvångsvis flyttning av en elev till en annan skolenhet – därför att denne missköter sig – bara får tillgripas, när andra insatser har prövats. Beslut om flyttning skall kunna överklagas.

Utskottet anser att Skollagskommitténs förslag i huvudsak tillgodoser syftet bakom motionerna. Regeringens beredning av ärendet bör avvaktas.

Självmondsprevention i skolornas antimobbningsplaner

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå en motion om att WHO:s stödmaterial för självmondsprevention skall införas i skolornas antimobbningsprogram m.m. Utskottet åberopar ett regeringsuppdrag till Institutet för psykosocial medicin att föra ut WHO:s riktlinjer om självmondsförebyggande arbete i skolan samt regeringsuppdrag till Socialstyrelsen.

Jämför *reservation 26 (1 kd, 1 v)*.

Motioner

I motion 2003/04:Ub370 (m, fp, kd, v, c, mp) begärs ett riksdagsuttalande om att WHO:s stödmaterial för självmondsprevention skall införas i skolornas antimobbningsprogram (yrkande 1). I motionen understryks också behovet av

att införa ”Prevention av psykisk ohälsa och självmordsförebyggande åtgärder” som ett högskoleämne (yrkande 2). Motionärerna hänvisar till studier utförda vid Nationellt centrum för suicidforskning och prevention av psykisk ohälsa (NASP). Dessa studier visar dels att beredskapen i svenska skolor är låg vad gäller att upptäcka och hjälpa elever i allvarlig psykisk och social nöd, dels ett tydligt samband mellan mobbning under grundskoleåren och självmordsförsök under gymnasieåren. NASP har utarbetat självmordspreventiva program. Suicidrisken och suicidala handlingar har tydligt minskat i skolor som genomfört programmet Mentalt förebyggande hälsovård, konstaterar motionärerna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill betona att skolan utöver att förmedla kunskaper också skall ge eleverna förutsättningar för en god fysisk och psykisk hälsa. All personal i skolan har ett ansvar för att delta i arbetet med att skapa en skola för hälsa, lärande och trygghet. Det gäller att skapa stödjande miljöer för barn och unga samt att träna bl.a. skolpersonal i konflikthantering och i att uppmärksamma signaler från de elever som riskerar att fara illa.

Inom myndigheten Institutet för psykosocial medicin (IPM) finns Nationellt centrum för suicidforskning och prevention av psykisk ohälsa (NASP) med uppdrag att förebygga självmord och självmordsförsök. Centrumet bedriver forskning och utbildning av vissa yrkeskategorier som kan finnas nära självmordsbenägna människor, t.ex. anställda inom psykiatri, skolan, polisen, präster m.fl.

Riksdagen beslutade i januari 2001 ge regeringen till känna att Världshälsoorganisationens (WHO) riktlinjer för självmordsprevention i skolor skulle omsättas till svenska förhållanden (skr. 1999/2000:137, bet. 2000/01:SoU7, rskr. 2000/01:135). IPM har av regeringen fått uppdraget att föra ut WHO:s riktlinjer om självmordsförebyggande arbete i skolan. Stödmaterialet *Att förebygga självmord och självmordsförsök hos skolelever* (NASP 2003) innehåller vägledning om hur man kan identifiera ungdomar som är deprimerade och som riskerar att begå självmord och ger förslag på hur skolan kan stötta dessa ungdomar genom att stärka deras självförtroende, tillåta känslouttryck samt förebygga mobbning och våld.

I juni 2003 gav regeringen Socialstyrelsen i uppdrag att kartlägga omfattningen och karaktären av den problematik som innebär att flickor skadar sig själva avsiktligt. En första delrapport, *Flickor som skadar sig själva*, lämnades i januari 2004. I denna framhåller Socialstyrelsen som anmärkningsvärt att mer än hälften av flickorna i undersökningen uppges ha varit utsatta för allvarliga kränkningar.

På regeringens uppdrag arbetar Socialstyrelsen även med att utveckla mätinstrument att användas i nationella undersökningar för att få mer kunskap om barns och ungdomars psykiska hälsa. Arbetet skall återrapporeras i oktober 2004.

Utskottet förutsätter att pågående arbete på nationell nivå kommer att innebära en ökad fokusering lokalt i kommuner och skolor på betydelsen av att uppmärksamma barns och ungas psykiska hälsa och vikten av självmordsprevention. För att eleverna skall kunna få det stöd de behöver är det väsentligt att skolan har tillgång till personal med tillräcklig utbildning och kompetens på området.

Med det anförda avstyrker utskottet motion 2003/04:Ub370.

Skolans arbete mot våldsbrott

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om införande av skyldighet för skolan att anmäla våldsbrott, om handlingsprogram mot våld och brott och om information om våldets konsekvenser.

Jämför *reservationerna 27 (m, fp), 28 (kd), 29 (m) och 30 (kd)*.

Motioner

Moderata samlingspartiet understryker i motion 2003/04:Ub368 yrkande 10 att **våldsbrott som begås i skolan skall anmälas** av skolan.

Också Folkpartiet betonar, i motion 2003/04:Ub418, att kommuner skall åläggas att polisanmäla elever som utövar våld eller allvarligt kränker andra (yrkande 8). Regeringen bör återkomma med förslag till sådan ändring av skollagen. Rutiner för polisanmälningar skall finnas i kommunernas skolplaner. Folkpartiet anser vidare att lärare skall vara skyldiga att rapportera våld och kränkande behandling till rektor (yrkande 9). I skollagen måste förtydligas att det är rektor som har ansvar för att vidta åtgärder, och att detta ansvar åtföljs av nödvändiga befogenheter för rektor att ingripa.

Enligt Kristdemokraterna i motion 2003/04:Ub441 yrkande 7 bör skollagen tydligare reglera ansvarsförhållanden vid mobbning. Det skall klart framgå av lagen att skolpersonalen är skyldig att förhindra mobbning samt att anmäla till rektor om en elev utsätts för mobbning eller våld i skolan. Brott i form av kränkande behandling eller våld skall beivras. Det skall vara skolledarens skyldighet att göra anmälan till de sociala myndigheterna och, när så är påkallat, till polismyndigheten när alla andra åtgärder prövats utan framgång.

I motion 2003/04:Ju292 yrkandena 8 och 9 tar Moderata samlingspartiet upp frågan om skolans roll i det brottsförebyggande arbetet. Enligt motionen märks ofta tecken på att ett barn befinner sig i riskzonen för ett kriminellt beteendemönster redan i de tidiga skolåren. Moderaterna vill ha ett tydligt **handlingsprogram mot våld och brott** bland ungdomar, vilket skall inkludera en åtgärdstrappa i skolan. I första hand anmäls överträdelser till rektor, som kontaktar vårdnadshavare. Vid fortsatt brottsligt beteende ordnas en elevvårdskonferens med obligatorisk närvaro av socialtjänsten. Fungerar inte

heller detta bör rektor ges möjlighet att vidta åtgärder, där den unga eleven bl.a. kan få göra praktik i syfte att lära sig ansvars känsla och lagarbete.

Moderaterna efterfrågar också skärpta krav i skolförordningarna på åtgärder för elevers tillrättaförande, enligt motion 2003/04:Ju394 yrkande 4. Det anges närmare i motionen att när ungdomar gör sig skyldiga till upprepade förseelser eller en allvarligare gärning som skulle ha varit straffbar om han eller hon varit över 15 år måste det finnas konkreta åtgärder att ta till. Särskilt viktigt är att föräldrar omedelbart kontaktas.

Kristdemokraterna begär i motion 2003/04:Ub441 yrkande 13 att information skall ges om *våldets konsekvenser*. Motionärerna anser att mer kunskap behövs om hur exempelvis våldsamma dataspel och filmer påverkar barn.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att våld i skolan är helt oacceptabelt. Det är en självklar rätt för eleverna att få känna lugn och studiero. Trygghet är en alldeles nödvändig förutsättning för kunskapsinhämtande.

Enligt utskottets mening skall brott som begås i skolan utredas av rättsväsendet och behandlas på samma sätt som brott som begås i det omgivande samhället. Att införa en särskild skyldighet för skolan att alltid polisanmäla allt våld i skolan är däremot inte rimligt, eftersom det inte finns någon generell skyldighet att anmäla brott. Det måste kunna lämnas till rektors bedömning att avgöra vilka åtgärder som krävs i det enskilda fallet. Utskottet vill dock framhålla att allvarlig brottslighet i skolan skall anmälas till polisen. Skolan skall inte vara en frizon för beteenden som är kriminaliserade i övriga samhället.

Skolan har, i likhet med andra myndigheter vars verksamhet berör barn, en skyldighet enligt socialtjänstlagen (2001:453) att vid misstanke att ett barn far illa anmäla till socialnämnden att barnet kan behöva nämndens skydd. I syfte att förtydliga skolans ansvar på detta område infördes den 1 juli 2003 en hänvisning i skollagen (1985:1100) till socialtjänstlagens bestämmelser. Samtidigt infördes en skyldighet för skolan att i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs (1 kap. 2 a §).

Utskottet anser att det är viktigt att ansvar tas lokalt för att utveckla olika former av samverkan mellan skola, socialtjänst och polis, framför allt i brottsförebyggande syfte.

För att stödja sådant arbete har Myndigheten för skolutveckling i den tidigare nämnda publikationen *Olikas lika värde* (dec. 2003) redovisat exempel på olika former av samverkan och givit handfasta råd för skolans personal i akuta situationer. Stödmaterialet tar även upp gällande lagar och förordningar samt frågor kring polisanmälningar och anmälningar till socialtjänsten.

Arbete pågår också på det nationella planet för att få samverkan att fungera lokalt ute på skolorna. Regeringen gav i september 2003 Socialstyrelsen i uppdrag att tillsammans med Rikspolisstyrelsen och Myndigheten för skolutveckling ta fram en övergripande strategi för samverkan på olika samhällsni-

våer när det gäller barn som far illa eller riskerar att fara illa. Det anges att samråd bör ske med Brottsförebyggande rådet och Brottsoffermyndigheten. Uppdraget skall redovisas senast den 15 oktober 2004.

Utskottet har i föregående avsnitt redogjort för Skollagskommitténs förslag till disciplinära bestämmelser.

I sammanhanget bör nämnas att Brottsförebyggande rådet under våren 2002 har gett ut en lärarhandledning, *du & jag, rätt & fel*, för hur man kan arbeta i skolan kring frågor om brott och straff och principerna för det svenska rättsväsendet. Materialet, som i första hand vänder sig till elever i årskurserna 6–9, är utformat så att det anknyter till elevernas skolarbete och vardag. En viktig del handlar om att sätta in insatser mot våld, hot och kränkning.

När det gäller att minska riskerna för skadlig mediepåverkan på barn och unga har Rådet mot skadliga våldsskildringar, det s.k. Våldsskildringsrådet, viktiga uppgifter. Rådet, som inrättades 1990, har genom tilläggsdirektiv den 5 juni 2003 fått ett reviderat uppdrag med hänsyn till mediesektorns förändring (dir. 2003:75). Uppdraget omfattar såväl traditionella som nya elektroniska rörliga bildmedier, exempelvis film, tv, video, dvd, datorspel, tv-spel och Internet. Rådet skall ägna våldsskildringar och pornografi särskild uppmärksamhet. Det skall ha ett tydligt genusperspektiv på sitt arbete.

Bland annat skall Våldsskildringsrådet vara expert på medieutvecklingen och dess konsekvenser för barn och unga samt genom kontinuerlig och tydlig information sprida fakta och ge vägledning om skadlig mediepåverkan. I årliga rapporter skall rådet redovisa resultatet av sitt arbete samt strategier för det fortsatta arbetet.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 2003/04:Ub368 yrkande 10, 2003/04:Ub418 yrkandena 8 och 9, 2003/04:Ub441 yrkandena 7 och 13, 2003/04:Ju292 yrkandena 8 och 9 samt 2003/04:Ju394 yrkande 4.

Tillsyn över arbetet mot kränkande behandling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden i tillsynsfrågor m.m. Utskottet hänvisar bl.a. till Skolverkets kvalitetsgranskning genom utbildningsinspektion och till förslag från Skollagskommittén (SOU 2002:121).

Jämför *reservationerna 31 (fp), 32 (kd), 33 (mp), 34 (fp) och 35 (c)*.

Motioner och utskottets ställningstaganden

Folkpartiet efterfrågar i motion 2003/04:Ub418 yrkande 6 en skärpt statlig **tillsyn över arbetet mot kränkande behandling**. Motionärerna anmärker att antalet anmälningar till Skolverket om kränkande behandling har ökat stadigt

under de senaste åren. De anser att verket också på eget initiativ borde undersöka hur kommuner och fristående skolor sköter arbetet mot mobbning. Dock klarar verket inte av tillsynen av skolorna, hävdar motionärerna. Tillsynen borde därför läggas över på en nationell skolinspektion, som är fristående från Skolverket.

Enligt Kristdemokraternas motion 2003/04:Ub441 yrkande 3 bör Skolverket få i uppdrag att utöva tillsyn över skolors värdegrundsarbete och arbete mot mobbning. Verket bör ansvara för att handlingsplaner mot mobbning finns och tillämpas samt att det finns en kontinuerlig kontakt mellan skolor för utbyte av erfarenheter.

I motion 2003/04:Ub271 yrkande 18 vill Miljöpartiet att Skolverket får i uppdrag att göra en översyn av skolornas handlingsplaner avseende trakasserier, mobbning och diskriminering.

U t s k o t t e t anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

Skolverkets uppgifter har i och med inrättandet av Myndigheten för skolutveckling den 1 mars 2003 renodlats till att avse utbildningsinspektion och tillsyn (förordning 2002:1160). En huvuduppgift för det nya Skolverket från nämnda datum är att genom utbildningsinspektion återkommande granska kvaliteten i skolväsendet och ha tillsyn över kommunala och fristående skolor. Kvalitetsgranskningen omfattar även skolornas arbete med värdegrunden.

Som utskottet nämnt i det föregående har Skolverket tagit fram förslag till kvalitetsindikatorer att användas i kommuners och skolors kvalitetsredovisningar. Verket föreslår bl.a. att i kvalitetsredovisningarna under ett indikatorområde Normer och värden skall anges i vilken utsträckning elever utsätts för kränkningar i skolan. Ärendet bereds nu inom Regeringskansliet jämte frågan om att ge Skolverket föreskriftsrätt när det gäller kvalitetsredovisningars innehåll.

Motionsyrkanden om inrättande av en nationell skolinspektion eller ett nationellt kvalitetsinstitut har flera gånger avstyrkts av utskottet, senast i betänkandet 2003/04:UbU4. Utskottet vidhåller sin uppfattning att den myndighetsstruktur som infördes år 2003 är ändamålsenlig.

Enligt Folkpartiet i motion 2003/04:Ub418 yrkande 4 skall Skolverket kunna vidta **sanktioner mot kommuner som saknar antimobbningsplaner** eller som inte vidtar tillräckliga åtgärder mot mobbning.

U t s k o t t e t föreslår avslag på motionsyrkandet.

Skollagskommittén har i sitt betänkande *Skollag för kvalitet och likvärdighet* (SOU 2002:121) föreslagit att en ny bestämmelse införs i 18 kap. Tillsyn m.m. (4 §). Skolverket föreslås få möjlighet att förelägga skolhuvudmannen att fullgöra sina åligganden, för att komma till rätta med missförhållanden som kan leda till påtagliga negativa effekter för utbildningen eller för eleverna. I föreläggandet får vite utsättas. Ett föreläggande skall innehålla uppgift om de åtgärder som Skolverket anser nödvändiga för att missförhållandena skall avhjälpas. Skolverkets beslut skall kunna överklagas (förslaget 20 kap. 1 § 3).

Utskottet anser att beredningen inom Regeringskansliet av Skollagskommitténs förslag bör avvaktas.

Centerpartiet föreslår i motion 2003/04:Ub392 yrkande 24 en *utvärdering varje läsår* av det lokala arbetet mot mobbning i respektive skola. Det är enligt motionärerna ett sätt att komma vidare och hitta nya arbetsmetoder mot mobbning.

U t s k o t t e t föreslår avslag på motionsyrkandet.

I stödmaterialet *Olikas lika värde – om arbetet mot mobbning och kränkande behandling* (dec. 2003) lyfter Myndigheten för skolutveckling fram metoder för kommuner och skolor att kvalitetssäkra och förbättra sitt arbete mot kränkande behandling. Där sägs att kontinuerligt återkommande enkätundersökningar är ett bra sätt att kartlägga hur det ser ut i skolan. För att veta om det man gör ger effekt måste man dokumentera, följa upp och utvärdera skolans situation och arbetssätt.

Kommuns skadeståndsansvar vid mobbning eller annan kränkande behandling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om en översyn av kommunens skadeståndsansvar vid mobbning eller annan kränkande behandling och om särskild företrädare i sådana skadeståndsmål. Utskottet hänvisar till att utredning i frågan nu pågår.

Jämför *reservationerna 36 (fp, c, mp), 37 (m) och 38 (mp)*.

Motioner

Flera motioner tar upp frågan om *kommuns skadeståndsansvar* vid mobbning eller annan kränkande behandling.

Folkpartiet begär i motion 2003/04:Ub418 yrkande 5 en rättslig översyn för att underlätta för elever att få skadestånd av kommuner som visat underlåtenhet i arbetet mot mobbning. I motionen anmärks att det verkar som om en skärpt lagstiftning behövs för att en domstol skall kunna fälla en kommun som inte har vidtagit tillräckliga åtgärder mot mobbning. Om kommuner kunde dömas till skadestånd, skulle det enligt motionärerna bidra till att mobbningen togs på större allvar.

I motion 2003/04:Ub392 yrkande 25 betonar Centerpartiet att skolhuvudmannen har ett stort ansvar för att komma till rätta med mobbning. Motionärerna vill att det skall stå helt klart att en skolhuvudman som inte tar itu med mobbningen av en elev skall bli tvungen att ersätta eleven ekonomiskt.

Enligt Miljöpartiet i motion 2003/04:Ub271 yrkande 23 skall mobbade elever kunna utkräva skadestånd från kommuner och andra skolhuvudmän om huvudmannen inte gjort tillräckligt för att förhindra mobbningen. En rätt för elev att juridiskt ställa skolhuvudmannen till svars måste införas i skollagen. I

lagen måste då också förtydligas vilka krav samhället ställer på skolans arbete för att förebygga, upptäcka och stoppa mobbning.

En ny bestämmelse om strikt ansvar för kommunen vid mobbningskada föreslås i en flerpärtimotion, 2003/04:Ub323 (fp, kd, c, mp), i syfte att mobbade barn skall kunna få ekonomisk upprättelse när kommunen inte lyckats stoppa mobbningen. Ett sådant mer långtgående ansvar för kommunen borde enligt motionen kunna innebära en ökad fokusering på mobbningsproblemet och ökade medel till förebyggande arbete.

I motion 2003/04:Ub221 (m) yrkande 1 förordas att en bestämmelse införs i skollagen som ger en elev rätt att juridiskt ställa skolan till svars, när skolan genom underlåtenhet eller aktiva handlingar kränkt elevens rättigheter. Motionärerna framhåller att det i lagen eller i dess förarbeten måste förtydligas vilka krav samhället ställer på skolans arbete för att förebygga, upptäcka och stoppa mobbning. Om alla skolor åläggs att arbeta efter forskningsbaserade åtgärdsprogram görs det klart vilken nivå en skola måste hålla i arbetet mot mobbning, understryker motionärerna.

Miljöpartiet begär i motion 2003/04:Ub271 yrkande 24 en utredning om *särskild företrädare* för elever i skadeståndsmål mot skola och kommun. I motionen påpekas att elever är omyndiga under merparten av sin skoltid. Därmed är frågan om talan skall väckas i domstol eller inte beroende av föräldrarnas ekonomiska situation.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

Enligt direktiven till Skolansvarsutredningen (dir. 2003:114) skall utredaren i sitt förslag till regler som främjar lika rättigheter och motverkar diskriminering och annan kränkande behandling inom skolväsendet m.m. eftersträva en harmonisering av termer och begrepp med övrig lagstiftning mot diskriminering och annan kränkande behandling.

Frågor om diskrimineringsbegreppets innebörd, bevisning i mål om diskriminering och annan kränkande behandling samt skadestånd skall behandlas med utgångspunkt i vad som gäller enligt bl.a. lagen om likabehandling av studenter i högskolan.

Enligt denna lag skall den som åsidosätter diskrimineringsförbuden betala skadestånd till den diskriminerade. Jämställdhetsombudsmannen (JämO), Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO), Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning (HomO) och Handikappombudsmannen (HO) har tillsyn över lagens efterlevnad och får även som part föra talan i mål om skadestånd enligt lagen.

I Skolansvarsutredningen övervägs nu enligt uppgift hur tillsynen m.m. i fall av mobbning eller annan kränkande behandling skall utövas.

Som tidigare nämnts kommer ett delbetänkande med lagförslag att redovisas senast den 30 april 2004.

Diskriminering i läromedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om diskriminering i läromedel med hänvisning till uttalande om att läromedel avses ingå i den förstärkta kvalitetsgranskningen från statens sida.

Jämför *reservationerna 39 (c) och 40 (mp)*.

Motioner

Frågor om diskriminering i läromedel behandlas i flera motioner.

I motionerna 2003/04:Ub428 (mp, fp, v, c) yrkande 8 och 2003/04:Ub437 (s) yrkande 8 åberopas en granskning som RFSL Ungdom (Riksförbundet för sexuellt likaberättigande) gjort av läromedlen på grundskole- och gymnasienivå. Denna visar att det fortfarande trycks och marknadsförs böcker som varnar ungdomar för homosexuella. Motionärerna framhåller att kränkande eller djupt fördomsfulla läromedel ytterst bör räknas som en form av trakasserier och behandlas som ett diskriminerings- och arbetsmiljöproblem.

Tillsynen av utbildningsverksamheten från bl.a. Skolverket bör enligt Centerpartiet i motion 2003/04:L350 yrkande 10 också innefatta förekomsten av fördomsfulla läromedel. Dessa skall inte bidra till att förstärka negativa attityder till homo-, bi- och transsexualitet.

Också i Miljöpartiets motion 2003/04:So568 yrkande 17 hänvisas till att RFSL:s ungdomsförbund undersökt i vilken utsträckning biologiböcker som används i undervisningen är heteronormativa. Motionärerna påpekar att resultatet är nedslående. De anser att regeringen på lämpligt sätt bör följa upp att ändringar görs i skolböcker eller att diskriminerande material byts ut.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår avslag på motionsyrkandena.

Den statliga granskningen av läromedel upphörde 1991, då Statens institut för läromedel (SIL) lades ned i och med decentraliseringen av skolväsendet. Det är skolhuvudmannen som skall se till att undervisningen står i överensstämmelse med skolans styrdokument. Skolornas frihet att välja innebär inte att valda läromedel får bryta mot gällande lagar och föreskrifter om skolans uppdrag. I skollagen (1985:1100) och grundskoleförordningen (1994:1194) står även att eleverna skall ha läromedel som är tidsenliga.

Utbildningsministern har den 8 oktober 2003 – som svar på fråga i riksdagen med anledning av RFSL Ungdoms undersökning – anfört att det är regeringens uttalade mening att läromedlen skall ingå som en del i den förstärkta kvalitetsgranskningen från statens sida.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i reservationen.

1. Lagstiftning mot diskriminering och annan kränkande behandling inom skolväsendet (punkt 1) – m

av Sten Tolgfors (m), Anna Ibrisagic (m) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub221 yrkande 2

samt avslår motionerna

2003/04:Ub271 yrkande 25,

2003/04:Ub280,

2003/04:Ub335,

2003/04:Ub375,

2003/04:Ub408 yrkande 1,

2003/04:Ub458 yrkande 3,

2003/04:Ub479 och

2003/04:So568 yrkande 14.

Ställningstagande

Enligt vår mening är det fullständigt otillräckligt att enbart göra mobbningen i skolan till en fråga för diskrimineringslagstiftningen. Mobbning är ett mycket vidare problem än det som klassas som diskriminering. Med diskriminering förstås att ogynnsamt särbehandla någon på vissa definierade grunder. Om mobbning sker på annat sätt eller med annan grund så är en diskrimineringslag tandlös, oavsett hur allvarlig mobbningen är.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna och därmed bifalla motion 2003/04:Ub221 yrkande 2.

2. Lagstiftning mot diskriminering och annan kränkande behandling inom skolväsendet (punkt 1) – c, mp

av Mikaela Valtersson (mp) och Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ub271 yrkande 25,
2003/04:Ub458 yrkande 3 och
2003/04:So568 yrkande 14
samt avslår motionerna
2003/04:Ub221 yrkande 2,
2003/04:Ub280,
2003/04:Ub335,
2003/04:Ub375,
2003/04:Ub408 yrkande 1 och
2003/04:Ub479.

Ställningstagande

Vi vill understryka behovet av en ny lagstiftning som ger ett heltäckande skydd för elever i grund- och gymnasieskolan mot diskriminering och trakasserier, liknande den lagstiftning som i dag finns för studenter vid högskolan och för arbetstagare. Det är inte rimligt att barn och unga inte ges det skydd som vuxna har.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna och därmed bifalla motionerna 2003/04:Ub271 yrkande 25, 2003/04:Ub458 yrkande 3 och 2003/04:So568 yrkande 14.

3. Regler mot diskriminering på grund av sexuell läggning (punkt 2) – mp

av Mikaela Valtersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ub428 yrkande 3,
2003/04:Ub437 yrkande 3 och
2003/04:A306 yrkande 1.

Ställningstagande

Regelverket mot diskriminering på grund av sexuell läggning skall enligt min mening även vara tillämpligt inom skolväsendet. En lag om likabehandling, motsvarande den som finns inom högskolan, bör införas på förskolans, grundskolans och gymnasieskolans område samt inom vuxenutbildningen. På samma sätt som inom högskolan bör ombudsmännen mot diskriminering bevaka efterlevnaden av lagen, och brott mot lagen skall kunna leda till skadeståndsskyldighet för skolan. I arbetet med att förbereda en sådan lag bör det prövas vilka möjligheter berörda ombudsmän bör ha att närmare granska förhållandena vid en särskild skola, då indikationer finns om att homosexuella, bisexuella och transpersoner diskrimineras men ingen anmälan gjorts.

Vad jag här har anfört bör riksdagen med bifall till motionsyrkandena som sin mening ge regeringen till känna.

4. Tillägg i Unescos konvention mot diskriminering inom undervisningen (punkt 3) – fp

av Ulf Nilsson (fp) och Axel Darvik (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:K418 yrkande 12.

Ställningstagande

I Unescos konvention mot diskriminering inom undervisningen – som antogs år 1960 och trädde i kraft år 1962 – saknas ett uttryckligt förbud mot diskriminering på grund av sexuell läggning. Vi anser att Sverige på lämpligt sätt bör agera för att konventionen vid nästa revision eller utvidgning genom tilläggsprotokoll reformeras till att uttryckligen omfatta diskriminering på grund av sexuell läggning.

Detta bör riksdagen med bifall till motionsyrkandet som sin mening ge regeringen till känna.

5. Mål för arbetet mot kränkande behandling (punkt 4) – fp, kd, c

av Ulf Nilsson (fp), Inger Davidson (kd), Axel Darvik (fp) och Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ub320,
2003/04:Ub392 yrkande 23 och
2003/04:Ub441 yrkandena 1–2.

Ställningstagande

Vi anser att en nollvision eller nolltolerans omedelbart måste införas i arbetet mot mobbning och annan kränkande behandling i skolan. Bestämmelser måste finnas som klart lägger fast skolans ansvar för att förebygga, upptäcka och ingripa mot kränkande behandling i alla dess former. Det är också viktigt att det förebyggande arbetet fungerar bra – att eleverna blir sedda och att anonymiteten bryts.

För att nå målet om noll mobbade behövs det enligt vår mening en nationell samling, dvs. att man samlar och engagerar alla direkt och indirekt inblandade parter såsom elever, skolpersonal och föräldrar. Exempel finns på samlade aktioner i kommuner mot mobbning och annan kränkande behandling. Det är viktigt att sådan verksamhet på lokal nivå får stöd och kan fortsätta att växa till en större nationell samling, en väg mot målet om en nollvision.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna och därmed bifalla motionsyrkandena.

6. Handlingsplaner mot mobbning (punkt 5) – m, fp, kd

av Ulf Nilsson (fp), Sten Tolgfors (m), Inger Davidson (kd), Anna Ibri-sagic (m), Tobias Billström (m) och Axel Darvik (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub368 yrkande 7

och avslår motion

2003/04:Ub271 yrkandena 21–22.

Ställningstagande

Skolans ansvar för att förebygga och stävja mobbning måste förtydligas. Mycket talar för att det är det systematiska, uthålliga och på förhand genomtänkta arbetet som ger resultat. En hög och jämn kvalitet i arbetet mot mobbning förutsätter även löpande utvärderingar av hur insatserna lyckas. Medlet för att skapa detta är väl utvecklade planer mot våld, mobbning och kränkande särbehandling. Dessa planer måste förankras hos skolans alla medarbetare, men också hos elever och föräldrar.

Vad vi här har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna och därmed bifalla motion 2003/04:Ub368 yrkande 7.

7. Handlingsplaner mot mobbning (punkt 5) – mp

av Mikaela Valtersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub271 yrkandena 21–22

och avslår motion

2003/04:Ub368 yrkande 7.

Ställningstagande

Frågor kring mobbning skall ingå som en del i skolans viktiga uppgift att ge eleverna en demokratisk grundsyn som bygger på respekt och förståelse för medmänniskor, tolerans och solidaritet. Jag vill betona att handlingsplaner mot mobbning måste innehålla klara regler för hur man aktivt skall kontrollera om mobbning förekommer. Regler måste finnas för hur mobbning förebyggs genom att frågan uppmärksammas och diskuteras återkommande, såväl inom skolan med eleverna som med föräldrar och personal. Hur mobboffer och mobbare skall behandlas skall klart anges liksom beredskapen att följa upp ett ärende under lång tid. Elever, föräldrar, personal och skolledning skall engageras aktivt i arbetet med att förebygga och upptäcka mobbning. Jag vill att det i skollagen införs en bestämmelse om att elever alltid skall vara delaktiga i arbetet med att förebygga mobbning och ta fram handlingsplaner mot mobbning.

Detta bör riksdagen med bifall till motion 2003/04:Ub271 yrkandena 21–22 som sin mening ge regeringen till känna.

8. Forskningsbaserade åtgärdsprogram mot mobbning (punkt 6)

– m

av Sten Tolgfors (m), Anna Ibrisagic (m) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ub222 yrkandena 1–4,

2003/04:Ub276 yrkande 6 och

2003/04:Ub368 yrkandena 12–14.

Ställningstagande

Det räcker inte med att vilja väl för att bekämpa mobbningen. Undersökningar visar att ”hemsnickrade” åtgärdsprogram t.o.m. kan öka mobbningen på en

skola. I kampen mot mobbning bör det vara ett krav att skolan arbetar med forskningsbaserade, systematiska åtgärdsprogram som ger bevisad effekt mot mobbningen. Det mest kända forskningsbaserade åtgärdsprogrammet, som tagits fram av professor Dan Olweus, bygger på insatser på både skol- och individnivå. Såväl skolans sociala klimat som enskilda ungdomars beteende påverkas. När det sociala klimatet ändras tas den sociala ”belöningen” för mobbarna bort.

Vi anser att det bör vara upp till varje skola att avgöra vilket åtgärdsprogram man vill använda i arbetet mot mobbning, men kravet måste vara att det program som väljs ger en forskningsmässigt dokumenterad effekt. Det är ett av de kvalitetskrav som föräldrar borde kunna ställa på skolan.

Skolverket eller Myndigheten för skolutveckling bör ges i uppgift att forskningsmässigt låta utvärdera åtgärdsprogram mot mobbning för att skapa en lista av kvalitetscertifierade program som skolor kan välja bland.

Regeringen bör snarast se till att kunskap om forskningsbaserade åtgärdsprogram mot mobbning sprids till alla skolor via utbildningssatsningar.

Vad vi här har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna och därmed bifalla motionsyrkandena.

9. Information till föräldrar om inträffad mobbning (punkt 7) – m, fp, kd

av Ulf Nilsson (fp), Sten Tolgfors (m), Inger Davidson (kd), Anna Ibricagic (m), Tobias Billström (m) och Axel Darvik (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub222 yrkande 5.

Ställningstagande

Flera av de arbetssätt för att motverka mobbning som i dag förekommer på svenska skolor är minst sagt tveksamma. Vissa arbetssätt – t.ex. den s.k. Farstamodellen – bygger på att föräldrarna inte informeras om barnens situation eller sätt att agera mot andra. Det anser vi vara oacceptabelt. Föräldrar måste tvärtom engageras i betydligt högre grad än i dag. Vi vill göra klart att föräldrar skall informeras när barnen berörs av mobbning i skolan.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna och därmed bifalla motionsyrkandet.

10. Ojämna maktförhållanden vid medling (punkt 8) – m

av Sten Tolgfors (m), Anna Ibrisagic (m) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub222 yrkande 6.

Ställningstagande

Bland åtgärdsprogram mot mobbning finns det modeller som bygger på medling mellan den som utsätter och den som utsätts för mobbning. Vid medling söks fel hos båda parter, både mobbaren och den som utsätts. Detta bidrar till att skuldbelägga offret i stället för att tydliggöra att mobbning helt enkelt inte är acceptabelt. Vi vill framhålla att modeller som bygger på medling förstärker ojämna maktförhållanden mellan elever. Det finns inga jämnstarka parter att medla mellan.

Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motionsyrkandet som sin mening ge regeringen till känna.

11. Tydligare roller för skolpersonalen (punkt 9) – m

av Sten Tolgfors (m), Anna Ibrisagic (m) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub368 yrkande 9.

Ställningstagande

Grundläggande för arbetet mot mobbning är att det skapas en atmosfär i skolan av gemensamt ansvarstagande och en rollfördelning som stävjar oro i skolan. Vi vill se ett tydligare regelverk som ger mer ansvar och en tydligare roll för den enskilde läraren. Det förutsätter regler som ger tillbaka en del av den naturliga auktoritet som under 1900-talets senare hälft avskaffats genom ”fri” pedagogik och frånvaro av tydliga regler.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna och därmed bifalla motionsyrkandet.

12. Aktivt integrationsarbete för att minska mobbning (punkt 10) – kd

av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub441 yrkande 8.

Ställningstagande

Skolan är en viktig plattform för förändring av värderingar och attityder, en av de absolut viktigaste. Frågor rörande jämställdhet och respekt för människor oavsett etnisk tillhörighet skall behandlas i undervisningen. Det är enligt min mening mycket viktigt att kommunerna bedriver ett aktivt integrationsarbete som ett medel att minska mobbning i skolan. Lärare bör ha en grundläggande kunskap om vilka spänningar som kan finnas mellan olika etniska grupper på den egna skolan och hur man kan bemöta dem.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna och därmed bifalla motionsyrkandet.

13. Skolmiljöns utformning (punkt 11) – v, mp

av Britt-Marie Danestig (v), Mikaela Valtersson (mp) och Lennart Gustavsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub292 yrkande 1 och avslår motion 2003/04:Ub334.

Ställningstagande

Skolan kan genom miljön, i vid bemärkelse, välja att främja eller motverka god hälsa. Vi anser att det i dag finns en tendens att inte ta elevernas arbetsmiljö på allvar. Varken fysisk arbetsmiljö eller psykosociala arbetsförhållanden, utom mobbning, ges något nämnvärt utrymme i diskussionen om barns och ungas utbildning. Vi vill att regeringen ger Skolverket i uppdrag att som en del av arbetet mot mobbning och kränkningar analysera betydelsen av skolmiljöns utformning samt föreslå åtgärder.

Vad vi här har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna och därmed bifalla motion 2003/04:Ub292 yrkande 1.

14. Ansvarskontrakt mellan elever, föräldrar och skolpersonal (punkt 13) – kd

av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub441 yrkande 5.

Ställningstagande

För att lyckas med att hindra mobbning är det viktigt att flera parter samarbetar. Jag föreslår att ansvarskontrakt skall upprättas mellan elever, föräldrar och skolpersonal. Kontraktet skall tydligt ange vilket ansvar varje part har och hur varje part skall gå till väga för att upptäcka mobbning och hantera mobbning när den uppkommer. Kontraktet är viktigt bl.a. för att visa att alla bär ansvar för att motverka mobbning och att ingen kan svära sig fri från detta ansvar.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna och därmed bifalla motionsyrkandet.

15. Kamratstöd och handledd medling (punkt 14) – kd

av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub441 yrkande 11 och avslår motion 2003/04:Ub484.

Ställningstagande

Hur gärna vuxna än vill, kan de inte ensamma lösa problemen med mobbning. Det kan bara göras tillsammans med eleverna. Att bygga upp en långsiktig kamratstödjande verksamhet, dvs. att ungdomar deltar i skolans arbete och stöder elever med särskilda behov, kan därför vara en pusselbit i lösningen av mobbningsproblemen. Vidare är medling ett sätt att visa att konflikter kan behandlas och bearbetas. Jag anser att de elever som vill skall kunna få möjlighet till handledd medling. Att den som mobbat och den som mobbats får träffas och tala om det som skett kan enligt min mening vara ett sätt att läka sår. Det är dock viktigt att ett sådant samtal sker på offrets villkor och inte mot hans eller hennes vilja.

Detta bör riksdagen med bifall till motion 2003/04:Ub441 yrkande 11 som sin mening ge regeringen till känna.

16. Arbete med emotionell intelligens (punkt 16) – mp

av Mikaela Valtersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub328 yrkandena 1–2.

Ställningstagande

Ett sätt att arbeta mot mobbning, men också med värdegrundsfrågor, är arbete med emotionell intelligens (EQ). Ett antal skolor har arbetat med EQ integrerat i undervisningen, vilket har visat sig ge mycket goda resultat. All personal får utbildning i EQ. På EQ-lektionerna jobbar eleverna med olika konkreta övningar som tränar förmågan att förstå och uttrycka känslor. Eleverna lär sig en handlingsberedskap för att reda ut konflikter. Arbetet har resulterat i att arbetsmiljön för både personal och elever på dessa skolor har blivit bättre. Antalet mobbningsfall har också blivit betydligt färre sedan arbetet startade.

Jag anser att regeringen bör ge Myndigheten för skolutveckling i uppdrag att följa och sprida arbetet med EQ till fler skolor. Jag vill också peka på behovet av forskning om emotionell intelligens. För närvarande utvärderas projekt med EQ-metoden av pedagogiska institutionen vid Stockholms universitet. Det är viktigt att man fortsätter att följa och utvärdera pågående projekt vetenskapligt.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna och därmed bifalla motionsyrkandena.

17. Lagstiftning mot sexuella trakasserier (punkt 17) – fp, mp

av Ulf Nilsson (fp), Mikaela Valtersson (mp) och Axel Darvik (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub418 yrkande 12 och avslår motion 2003/04:Ub433.

Ställningstagande

Sexuella trakasserier är också mobbning och måste stoppas. I dag tar lagstiftningen inte lika allvarligt på sexuella trakasserier av elever som av vuxna. I jämställdhetslagen (1991:433) har strängare regler införts år 1998 mot sexuella trakasserier på arbetsplatser. Det är viktigt att skolelevens situation när det gäller sexuella trakasserier uppmärksammas på samma sätt som arbetstagar-nas. Vi föreslår därför att en lag införs mot sexuella trakasserier av elever, med förebild i jämställdhetslagen.

Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 2003/04:Ub418 yrkande 12 som sin mening ge regeringen till känna.

18. Skolans arbete mot sexuella trakasserier (punkt 18) – m, fp

av Ulf Nilsson (fp), Sten Tolgfors (m), Anna Ibrisagic (m), Tobias Billström (m) och Axel Darvik (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub368 yrkande 5

samt avslår motionerna

2003/04:Ub292 yrkande 15 och

2003/04:Ub441 yrkande 6.

Ställningstagande

En omfattande undersökning om kränkningar i skolan har redovisats bl.a. genom HomO:s försorg. Den anger i vilken utsträckning som kränkningar förekommer på grund av kön, etnicitet och sexuell läggning. Statistiken visar på en oacceptabelt hög grad av kränkningar, ibland t.o.m. från vuxna i skolan. Vi vill betona att varje elev skall behandlas med respekt. Ett fördomsfullt bemötande från skolan och dess personal får aldrig accepteras.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna och därmed bifalla motion 2003/04:Ub368 yrkande 5.

19. Skolans arbete mot sexuella trakasserier (punkt 18) – v, mp

av Britt-Marie Danestig (v), Mikaela Valtersson (mp) och Lennart Gustavsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub292 yrkande 15

samt avslår motionerna
2003/04:Ub368 yrkande 5 och
2003/04:Ub441 yrkande 6.

Ställningstagande

I varje samhälle konstrueras normer, beteenden och synsätt kring kön som får socialt betydelsefulla utfall. I skolan kan det t.ex. handla om bemötande i klassrummet, om vad som anses viktigt att kunna, om tilltal och om ställda förväntningar. Flickor känner sig mer utsatta i skolmiljön. Varannan flicka har blivit kallad hora.

Vi anser att det bör finnas handlingsplaner för att förebygga sexuella trakasserier. Regeringen bör uppdra åt Skolverket att utforma riktlinjer för sådana handlingsplaner.

Vad vi här har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna och därmed bifalla motion 2003/04:Ub292 yrkande 15.

20. Skolans arbete mot sexuella trakasserier (punkt 18) – kd

av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub441 yrkande 6
samt avslår motionerna
2003/04:Ub292 yrkande 15 och
2003/04:Ub368 yrkande 5.

Ställningstagande

Kränkningar i form av sexuella anspelningar har blivit allt vanligare i klassrum och på skolgårdar. Det är viktigt att vuxenvärlden säger ifrån, att den inte låter sig avtrubbas. Sexuella trakasserier och glåpord får aldrig bli något normalt och accepterat utan måste alltid mötas av kraftfulla reaktioner. Problemen med sexuella trakasserier måste tas upp i skolans värdegrundsarbete. Jag anser att regeringen bör ge Skolverket i uppdrag att utfärda föreskrifter om skolornas skyldigheter att redovisa arbetet mot sexuella trakasserier i sina kvalitetsredovisningar.

Detta bör riksdagen med bifall till motion 2003/04:Ub441 yrkande 6 som sin mening ge regeringen till känna.

21. Riktade insatser för pojkar respektive flickor (punkt 19) – v

av Britt-Marie Danestig (v) och Lennart Gustavsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub292 yrkandena 14 och 16.

Ställningstagande

Enligt Skolverkets undersökningar utsätts flickor och pojkar i ungefär lika grad för kränkande behandling, eventuellt är pojkar något mer utsatta än flickor. Pojkar – i betydligt högre utsträckning än flickor – utsätter dock andra för kränkande behandling.

Vi anser att det finns ett behov av riktade insatser mot gruppen pojkar på grund av deras utsatthet och delaktighet i kränkande handlingar. Sådana insatser skulle kunna vara kurser med ett innehåll riktat mot manlighet, hetero-, homo-, bi- och transsexualitet, medianalyser etc.

Flickors utsatthet kräver särskilda åtgärder. En sådan åtgärd är anordnandet av kurser i psykiskt och fysiskt självförsvar för flickor. Vi erinrar om att försöksverksamhet med kurser i självförsvar pågått med bidrag via Skolverket/Myndigheten för skolutveckling. Regeringen bör återkomma med en uppföljning av de kurser för flickor i psykiskt och fysiskt självförsvar som genomförts samt med förslag på hur motsvarande arbete framgent skall bedrivas.

Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motionsyrkandena som sin mening ge regeringen till känna.

22. Åtgärder mot språkvåld (punkt 20) – fp, c

av Ulf Nilsson (fp), Axel Darvik (fp) och Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ub458 yrkande 1 och

2003/04:A302 yrkande 5.

Ställningstagande

Det alltmer utbredda sexualiserade språket och språkvåldet, som går allt längre ned i åldrarna, är ett uttryck för nedsättande attityder och felaktig inställning till jämställdhet. Språkvåld kan vara en första signal om att elevernas arbetsmiljö inte är bra. På många skolor jobbar man på ett bra sätt med den

psykosociala miljön för att skapa ett bra klimat i skolan och för att motverka mobbing. I detta arbete är det viktigt att även språkvåldet uppmärksammas. Vi föreslår att åtgärder för att motverka språkvåld i skolan samlas i ett nationellt program.

Vad vi här har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna och därmed bifalla motionsyrkandena.

**23. Kompetens hos skolans personal i frågor rörande
homosexuella, bisexuella och transpersoner (HBT-frågor)
(punkt 21) – c, mp**

av Mikaela Valtersson (mp) och Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ub428 yrkande 1,

2003/04:Ub437 yrkande 1 och

2003/04:L350 yrkande 8.

Ställningstagande

Skolpersonalen står för en viktig del av skolungdomars vuxenkontakt och formar deras arbetsmiljö. Därför kan det inte accepteras att skolans personal uppträder diskriminerande eller fördomsfullt i bemötandet av eleverna. Vi vill betona betydelsen av att personalen har kompetens i HBT-frågor, dvs. i frågor rörande homosexuella, bisexuella och transpersoner. Med kompetens på detta område menar vi samma typ av insikt, kunskap och förståelse som tas för självklar när det gäller heterosexuellas vardag. Vi anser att Skolverket bör få i uppdrag att utarbeta riktlinjer för att säkerställa kompetens i HBT-frågor hos skolpersonalen. Riktlinjerna bör även innefatta hur skolorna kan arbeta för att främja ett jämlikt klimat för unga HBT-personer på skolorna.

Detta bör riksdagen med bifall till motionsyrkandena som sin mening ge regeringen till känna.

**24. Flyttning inom grundskolan av elever som kränker andra
(punkt 24) – m, fp**

av Ulf Nilsson (fp), Sten Tolgfors (m), Anna Ibrisagic (m), Tobias Billström (m) och Axel Darvik (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ub368 yrkande 8,
2003/04:Ub418 yrkandena 10–11 och
2003/04:So504 yrkande 4
samt avslår motionerna
2003/04:Ub343 och
2003/04:Ub441 yrkande 10.

Ställningstagande

Elever som gjort sig skyldiga till grova kränkningar eller våld måste kunna flyttas från den skola där offret går. Det är vanligt vid fall av mobbning att den som utsatts inte klarar av att gå tillbaka till skolan. En elev som utsatts för allvarliga kränkningar är under oerhört stor psykisk press även efter det att kränkningarna upphört. Vi vill att grundskoleförordningen skall ändras så att det står klart att det är möjligt att tvångsflytta en elev från skolan om han eller hon kränker andra människor.

Naturligtvis skall mobbaren få stöd för att kunna komma ur sitt destruktiva beteende. Vi anser att skolan skall ha skyldighet att erbjuda alternativ undervisning för de elever som flyttas från sin skola. Det är angeläget att arbeta på lång sikt med att lösa problemet, i samarbete med eleven och föräldrarna samt med professionell hjälp utifrån.

Vad vi här har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna och därmed bifalla motionerna 2003/04:Ub368 yrkande 8, 2003/04:Ub418 yrkandena 10–11 och 2003/04:So504 yrkande 4.

25. Flyttning inom grundskolan av elever som kränker andra (punkt 24) – kd

av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub441 yrkande 10

samt avslår motionerna

2003/04:Ub343,

2003/04:Ub368 yrkande 8,

2003/04:Ub418 yrkandena 10–11 och

2003/04:So504 yrkande 4.

Ställningstagande

Det finns tillfällen när en mobbningsituation drabbar de mobbade på ett så allvarligt sätt att drastiska åtgärder måste vidtas. Av den anledningen anser jag att det skall vara möjligt att förflytta mobbade elever från skolan samt att splittra grupper. En omplacering kan leda till att den mobbade eleven får en

chans att ändra sitt beteende. Genom att förflytta ”ledaren” och splittra gruppen kan mobbningen i vissa fall helt upphöra. Syftet är att ge både mobbare och mobbad en nystart. Dock måste varje omplacering ses som en nödåtgärd när alla andra insatser misslyckats.

Vad jag här har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna och därmed bifalla motion 2003/04:Ub441 yrkande 10.

26. Självmordsprevention (punkt 25) – 1 kd, 1 v

av Britt-Marie Danestig (v) och Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub370 yrkandena 1–2.

Ställningstagande

Självmord och självmordsförsök utgör ett stort folkhälsoproblem, och dessa beteenden finns även hos barn och ungdomar. Vi hänvisar till studier som utförts vid Nationellt centrum för suicidforskning och prevention av psykisk ohälsa (NASP). Dessa studier visar dels att beredskapen i svenska skolor är låg vad gäller att upptäcka och hjälpa elever i allvarlig psykisk och social nöd, dels ett tydligt samband mellan mobbning under grundskoleåren och självmordsförsök under gymnasieåren. NASP har omsatt WHO:s riktlinjer för självmordsprevention i skolor till svenska förhållanden och utarbetat självmordspreventiva program. Suicidrisken och suicidala handlingar har tydligt minskat i de skolor som genomfört programmet Mentalt förebyggande hälsovård.

Vi ser det som synnerligen angeläget att WHO:s stödmaterial för självmordsprevention införs i skolornas antimobbningsprogram. Vi vill också lyfta fram behovet av att införa ”Prevention av psykisk ohälsa och självmordsförebyggande åtgärder” som ett högstskoleämne.

Detta bör riksdagen med bifall till motion 2003/04:Ub370 som sin mening ge regeringen till känna.

27. Skyldighet att anmäla våldsbrott (punkt 26) – m, fp

av Ulf Nilsson (fp), Sten Tolgfors (m), Anna Ibrisagic (m), Tobias Billström (m) och Axel Darvik (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:Ub368 yrkande 10 och

2003/04:Ub418 yrkandena 8–9
 samt avslår motion
 2003/04:Ub441 yrkande 7.

Ställningstagande

Principen måste vara att våldsbrott som begås i skolan skall anmälas av skolan. Brott är brott också i skolan. I skollagen bör införas bestämmelser om att kommunerna i sina skolplaner skall ha rutiner för polisanmälningar. Det bör vara en skyldighet för rektorn att polisanmäla våld och allvarliga kränkningar.

I skollagen måste även förtydligas att det är rektor som har ansvar för att vidta åtgärder mot mobbning, och att detta ansvar åtföljs av nödvändiga befogenheter för rektor att ingripa.

Detta bör riksdagen med bifall till motionerna 2003/04:Ub368 yrkande 10 och 2003/04:Ub418 yrkandena 8–9 som sin mening ge regeringen till känna.

28. Skyldighet att anmäla våldsbrott (punkt 26) – kd

av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub441 yrkande 7
 samt avslår motionerna
 2003/04:Ub368 yrkande 10 och
 2003/04:Ub418 yrkandena 8–9.

Ställningstagande

Skollagen bör tydligare reglera ansvarsförhållanden vid mobbning. Jag anser att det klart skall framgå av lagen att skolpersonalen är skyldig att förhindra mobbning samt att anmäla till rektor om en elev utsätts för mobbning eller våld i skolan. Samtidigt måste rektorns ansvar bli klarare vad gäller både att förebygga mobbning och att vidta åtgärder mot mobbning. Den lagstiftning som gäller i övriga samhället skall tillämpas också inom skolans område. Brott i form av kränkande behandling eller våld skall beivras. Det skall vara skolledarens skyldighet att till de sociala myndigheterna och, när så är påkallat, till polismyndigheten anmäla denna typ av brott när alla andra åtgärder prövats utan framgång.

Detta bör riksdagen med bifall till motion 2003/04:Ub441 yrkande 7 som sin mening ge regeringen till känna.

29. Handlingsprogram mot våld och brott (punkt 27) – m

av Sten Tolgfors (m), Anna Ibrisagic (m) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 27 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ju 292 yrkandena 8–9 och

2003/04:Ju394 yrkande 4.

Ställningstagande

Tecken på att ett barn befinner sig i riskzonen för ett kriminellt beteendemönster visar sig ofta redan i de tidiga skolåren. Ett med brott besläktat problem är mobbning. När nedsättande beteenden mellan ungdomar märks måste de vuxna ta sitt ansvar.

Vi vill ha ett tydligt handlingsprogram i skolan mot våld och brott bland ungdomar, vilket skall inkludera en åtgärdstrappa. I första hand anmäls överträdelser till rektor som kontaktar föräldrar eller annan närstående vuxen. Vid fortsatt brottsligt beteende ordnas en elevvårdskonferens med obligatorisk närvaro av socialtjänsten. Fungerar inte heller detta bör rektor ges möjlighet att vidta åtgärder, där den unga eleven bl.a. kan få göra praktik i lagmiljö i samarbete med lämplig organisation i samhället, i syfte att lära sig ansvars-känsla och lagarbete.

I skolförordningarna bör det införas skärpta krav på att konkreta åtgärder vidtas för att tillrättaföra ungdomar som gör sig skyldiga till upprepade förseelser eller en allvarligare gärning som skulle ha varit straffbar om eleven varit över 15 år.

Vad vi här har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna och därmed bifalla motionsyrkandena.

30. Information om våldets konsekvenser (punkt 28) – kd

av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 28 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub441 yrkande 13.

Ställningstagande

Film, video, datorspel och TV-spel är i dag en naturlig del av barns och ungas vardag. Dessa spelar en allt större roll som normöverförare. Barn påverkas starkt av intryck från medier och har ibland svårt att skilja på verklighet och

fantasi. Jag anser att mer kunskap behövs om hur exempelvis våldsamma dataspel och filmer påverkar barn.

Internet gör det också möjligt att snabbt komma åt olika våldssekvenser. Detta är ett stort problem i samhället och det är viktigt att föräldrar och andra vuxna görs medvetna om genom vilka kanaler våld kan spridas.

Vad jag här har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna och därmed bifalla motionsyrkandet.

31. Tillsyn över arbetet mot kränkande behandling (punkt 29) – fp

av Ulf Nilsson (fp) och Axel Darvik (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 29 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub418 yrkande 6

samt avslår motionerna

2003/04:Ub271 yrkande 18 och

2003/04:Ub441 yrkande 3.

Ställningstagande

Antalet anmälningar till Skolverket om kränkande behandling har ökat stadigt under de senaste åren. Verket ansvarar för tillsynen av hur kommuner och fristående skolor sköter arbetet mot mobbning och borde också på eget initiativ undersöka förhållandena i kommunerna. En skärpt statlig tillsyn behövs. Dock klarar Skolverket inte av tillsynen av skolorna. Vi vill därför att tillsynen läggs över på en nationell skolinspektion, som är fristående från Skolverket.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna och därmed bifalla motion 2003/04:Ub418 yrkande 6.

32. Tillsyn över arbetet mot kränkande behandling (punkt 29) – kd

av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 29 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub441 yrkande 3

samt avslår motionerna
2003/04:Ub271 yrkande 18 och
2003/04:Ub418 yrkande 6.

Ställningstagande

Varje skola bör ha en plan för hur man i undervisningen och i hela skolans verksamhet, t.ex. genom etiska samtal med eleverna, skall arbeta för att omsätta skolans värdegrund i praktiken. Jag anser att Skolverket bör få i uppdrag att utöva tillsyn över skolors värdegrundsarbete och arbete mot mobbning. Verket bör ansvara för att handlingsplaner mot mobbning och våld finns och tillämpas samt att skolorna har en kontinuerlig kontakt med varandra för stöd och utbyte av erfarenheter.

Detta bör riksdagen med bifall till motion 2003/04:Ub441 yrkande 3 som sin mening ge regeringen till känna.

33. Tillsyn över arbetet mot kränkande behandling (punkt 29) – mp

av Mikaela Valtersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 29 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub271 yrkande 18
samt avslår motionerna
2003/04:Ub418 yrkande 6 och
2003/04:Ub441 yrkande 3.

Ställningstagande

Det är viktigt att varje skola upprättar handlingsplaner mot trakasserier, såsom mobbning och sexuella trakasserier. I framtagandet av handlingsplaner skall eleverna vara delaktiga. Det är vidare viktigt att Skolverkets tillsyn omfattar de sociala förhållandena i skolan. Jag anser att Skolverket bör få i uppdrag att göra en översyn av skolornas handlingsplaner avseende trakasserier, mobbning och diskriminering.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna och därmed bifalla motion 2003/04:Ub271 yrkande 18.

34. Sanktioner mot kommuner som saknar handlingsplaner mot mobbning (punkt 30) – fp

av Ulf Nilsson (fp) och Axel Darvik (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 30 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub418 yrkande 4.

Ställningstagande

Enligt vår mening skall Skolverket kunna vidta sanktioner mot kommuner som saknar antimobbingsplaner eller inte vidtar tillräckliga åtgärder mot mobbning. Sådana sanktionsmöjligheter finns inte i dag. Vi stöder det förslag om införande av möjlighet till vitesföreläggande mot kommun som Skollagskommittén lagt fram i sitt betänkande (SOU 2002:121).

Detta bör riksdagen med bifall till motionsyrkandet som sin mening ge regeringen till känna.

35. Utvärdering varje läsår av arbetet mot mobbning (punkt 31) – c

av Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 31 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub392 yrkande 24.

Ställningstagande

Ett sätt för skolor att förbättra sina arbetsmetoder för att förebygga och förhindra mobbning är att återkommande utvärdera gjorda insatser. Jag föreslår att det varje läsår på lokal nivå skall genomföras utvärderingar/enkätundersökningar i fråga om arbetet mot mobbning i respektive skola.

Vad jag här har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna och därmed bifalla motionsyrkandet.

36. Kommuns skadeståndsansvar vid mobbning eller annan kränkande behandling (punkt 32) – fp, c, mp

av Ulf Nilsson (fp), Mikaela Valtersson (mp), Axel Darvik (fp) och Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 32 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ub271 yrkande 23,

2003/04:Ub323,

2003/04:Ub392 yrkande 25 och

2003/04:Ub418 yrkande 5

samt bifaller delvis motion

2003/04:Ub221 yrkande 1.

Ställningstagande

En översyn behövs av kommuners skadeståndsskyldighet gentemot mobbade elever. Denna skall syfta till att underlätta för elever som utsatts för mobbning att få skadestånd och därmed ekonomisk upprättelse av kommuner som visat underlåtenhet i arbetet mot mobbning. Ett mer långtgående skadeståndsansvar för kommuner vid mobbningskador borde enligt vår uppfattning kunna innebära en ökad fokusering på mobbningsproblemen och ökade medel till förebyggande arbete. Om kommuner kunde dömas att utge skadestånd skulle det kunna bidra till att arbetet mot mobbning tas på större allvar.

Vad vi här har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna och därmed bifalla motionerna 2003/04:Ub271 yrkande 23, 2003/04:Ub323, 2003/04:Ub392 yrkande 25 och 2003/04:Ub418 yrkande 5 samt delvis bifalla motion 2003/04:Ub221 yrkande 1.

37. Kommuns skadeståndsansvar vid mobbning eller annan kränkande behandling (punkt 32) – m

av Sten Tolgfors (m), Anna Ibrisagic (m) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 32 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub221 yrkande 1

samt bifaller delvis motionerna

2003/04:Ub271 yrkande 23,

2003/04:Ub323,

2003/04:Ub392 yrkande 25 och

2003/04:Ub418 yrkande 5.

Ställningstagande

Vi förordar att bestämmelser införs i skollagen som ger en elev rätt att juridiskt ställa skolan till svars, när skolan genom underlåtelse eller aktiva handlingar kränkt elevens rättigheter. I lag eller i förarbeten till lag måste det förtydligas vilka krav samhället ställer på skolans arbete för att förebygga, upptäcka och stoppa mobbning. Om alla skolor åläggs att arbeta efter forskningsbaserade åtgärdsprogram görs det klart vilken nivå en skola måste hålla i arbetet mot mobbning.

Vad vi här har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna och därmed bifalla motion 2003/04:Ub221 yrkande 1. Övriga motionsyrkanden i ärendet bör delvis bifallas.

38. Särskild företrädare i skadeståndsmål (punkt 33) – mp

av Mikaela Valtersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 33 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub271 yrkande 24.

Ställningstagande

Det bör enligt min mening utredas om särskilda företrädare, i stället för vårdnadshavaren, skall kunna föra elevens talan i skadeståndsmål mot skolhuvudman. Elever är omyndiga under merparten av sin skoltid. Därmed är frågan om skadeståndstalan skall väckas eller inte mot skolhuvudman på grund av mobbning beroende av vårdnadshavarens ekonomiska situation.

Detta bör riksdagen med bifall till motionsyrkandet som sin mening ge regeringen till känna.

39. Diskriminering i läromedel (punkt 34) – c

av Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 34 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:L350 yrkande 10

samt avslår motionerna

2003/04:Ub428 yrkande 8,

2003/04:Ub437 yrkande 8 och

2003/04:So568 yrkande 17.

Ställningstagande

Läromedel skall inte bidra till att förstärka negativa attityder till homo-, bi- och transsexualitet, vare sig i grundskolan och gymnasieskolan eller i universitetsvärlden. Jag anser att det är viktigt att tillsynen av utbildningsverksamheten från bl.a. Skolverket också innefattar om det i skolan förekommer fördomsfulla läromedel.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna och därmed bifalla motion 2003/04:L350 yrkande 10.

40. Diskriminering i läromedel (punkt 34) – mp

av Mikaela Valtersson (mp)

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 34 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ub428 yrkande 8,

2003/04:Ub437 yrkande 8 och

2003/04:So568 yrkande 17

samt avslår motion

2003/04:L350 yrkande 10.

Ställningstagande

En granskning som RFSL Ungdom gjort av läromedlen på grundskole- och gymnasienivå visar att det fortfarande trycks och marknadsförs läroböcker som varnar ungdomar för homosexuella. Jag vill framhålla att kränkande eller djupt fördomsfulla läromedel ytterst bör räknas som en form av trakasserier och behandlas som ett diskriminerings- och arbetsmiljöproblem. Regeringen bör på lämpligt sätt följa upp att ändringar görs i skolböcker eller att diskriminerande material byts ut.

Vad jag här har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna och därmed bifalla motionerna 2003/04:Ub428 yrkande 8, 2003/04:Ub437 yrkande 8 och 2003/04:So568 yrkande 17.

Särskilt yttrande

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttrande. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i yttrandet.

Icke-våldslig konflikthantering (punkt 15) – kd, c, mp

av Inger Davidson (kd), Mikaela Valtersson (mp) och Håkan Larsson (c).

Det är enligt vår mening angeläget att elever lär sig att konstruktivt hantera konflikter i syfte att uppnå en trygg skolmiljö och förebygga alla former av kränkande behandling. Vi vill lyfta fram konflikthanteringsmodellen *Nonviolent Communication* som ett beprövat arbetssätt och understryka betydelsen av att systematiska icke-våldsmetoder lärs ut och praktiseras i klassrummen.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2003

2003/04:Ub221 av Sten Tolgfors och Tobias Billström (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skollagen måste ändras så att en elevs rätt att juridiskt ställa skolan till svars, när skolan genom underlåtelse eller aktiva handlingar kränkt elevens rättigheter, förs in där.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bristerna i skolministerns förslag att motarbeta mobbning via diskrimineringslagstiftningen.

2003/04:Ub222 av Sten Tolgfors (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kunskapen om forskningsbaserade åtgärdsprogram mot mobbning via utbildningssatsningar sprids till Sveriges alla skolor.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att alla skolor skall åläggas att arbeta med forskningsbaserade åtgärdsprogram mot mobbning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Myndigheten för skolutveckling bör ges i uppgift att forskningsmässigt låta utvärdera åtgärdsprogram mot mobbning för att ge skolor en lista av kvalitetscertifierade program att välja bland.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det bör vara upp till varje skola att avgöra vilket åtgärdsprogram mot mobbning man vill använda, men kravet måste vara att det program som väljs ger en forskningsmässigt dokumenterad effekt.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att föräldrar skall informeras när barnen berörs av mobbning i skolan.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att modeller som bygger på medling förstärker ojämna maktförhållanden mellan elever.

2003/04:Ub245 av Rigmor Stenmark (c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att icke-våldslig konflikthantering skall ingå i skolans undervisning.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om betydelsen av systematiska icke-våldsmetoder i klassrummen för att förebygga alla former av kränkande behandling med hjälp av konstruktiv konflikthantering.

2003/04:Ub271 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp):

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Skolverket får i uppdrag att göra en översyn av skolornas handlingsplaner avseende trakasserier, mobbning och diskriminering.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av handlingsplaner mot mobbning.
22. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av skollagen så att elever alltid är delaktiga i arbetet med att förebygga mobbning och ta fram handlingsplaner mot mobbning.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för att elever kan utkräva skadestånd från kommuner som inte gjort tillräckligt för att förhindra mobbning.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning huruvida särskilda företrädare kan träda in i stället för vårdnadshavaren vid skadeståndsmål gentemot skola och kommun.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för att diskrimineringslagstiftningen skall omfatta grundskolan och gymnasieskolan.

2003/04:Ub276 av Bo Lundgren m.fl. (m):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en forskningsbaserad kamp mot mobbning.

2003/04:Ub280 av Fredrik Olovsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att stärka elevernas rättigheter och skydd mot diskriminering.

2003/04:Ub288 av Viviann Gerdin m.fl. (c, kd, mp, fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att icke-våldslig konflikthantering skall ingå i skolans undervisning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om betydelsen av systematiska icke-våldsmetoder i klassrummen för att förebygga alla former av kränkande behandling med hjälp av konstruktiv konflikthantering.

2003/04:Ub292 av Lennart Gustavsson m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att den bör uppdra åt Skolverket att som en del av arbetet med mobbning och kränkningar analysera betydelsen av skolmiljöns utformning samt föreslå åtgärder.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av riktade insatser mot gruppen pojkar.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att den bör uppdra åt Skolverket att utforma riktlinjer för handlingsplaner för att förebygga sexuella trakasserier.
16. Riksdagen begär att regeringen återkommer med en uppföljning av de kurser för flickor i psykiskt och fysiskt självförsvar som genomförts samt med förslag på hur motsvarande arbete framgent skall bedrivas.

2003/04:Ub320 av Erling Wälivaara (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en nationell samling mot mobbning och våld.

2003/04:Ub323 av Marita Aronson m.fl. (fp, kd, c, mp):

Riksdagen tillkännager till regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en ny bestämmelse införs om strikt ansvar för kommunen vid mobbningskada, så att barn har möjlighet att få ekonomisk upprättelse när kommunen inte lyckats stoppa mobbning.

2003/04:Ub328 av Mikaela Valtersson (mp):

1. Riksdagen begär att regeringen ger Myndigheten för skolutveckling i uppdrag att följa och sprida arbetet med EQ till fler skolor.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om behovet av forskning om emotionell intelligens.

2003/04:Ub334 av Anneli Särnblad Stoops m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att sprida demokratiska värderingar och lyfta fram arbetsmiljöfrågor i förskola och grundskola.

2003/04:Ub335 av Hillevi Larsson och Börje Vestlund (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att förbudet mot diskriminering, mobbning och sexuella trakasserier snarast genomförs i syfte att stärka rättigheterna för skolelever.

2003/04:Ub343 av Mikael Oscarsson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ändra lagen så att kommuner skall kunna omplacera elever mellan olika skolor.

2003/04:Ub368 av Gunilla Carlsson i Tyresö m.fl. (m):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om respekt för varje elev.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förtydliga skolans förebyggande ansvar för att stävja mobbing.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att särskilja åtgärder som sätts in från skolan för att hjälpa mobbade, respektive förhindra mobbare från att fortsätta kränka.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skapa tydligare roller för skolpersonalen.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att våldsbrott som begås i skolan skall anmälas av skolan.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Skolverket bör ges i uppgift att forskningsmässigt låta utvärdera och kvalitetscertifiera arbetsmetoder för att förebygga och hindra mobbing.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skolornas möjligheter att välja åtgärdsprogram mot mobbing.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att sprida kunskap om kvalitetscertifierade åtgärdsprogram via utbildningssatsningar.

2003/04:Ub370 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m, fp, kd, v, c, mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa WHO:s stödmaterial för självmordsprevention i skolornas antimobbingsprogram.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att införa ”Prevention av psykisk ohälsa och självmordsförebyggande åtgärder” som ett högskoleämne.

2003/04:Ub375 av Börje Vestlund (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att förbudet mot diskriminering, mobbing och sexuella trakasserier genomförs snarast i syfte att stärka rättigheterna för skolelever.

2003/04:Ub392 av Håkan Larsson m.fl. (c):

23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en nolltolerans mot våld och mobbing.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att varje läsar utvärdera det lokala arbetet med mobbing i respektive skola.

25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om kommunernas skadeståndsskyldighet vid mobbning.

2003/04:Ub398 av Mia Franzén (fp):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utvidgning av skolhälsovårdens uppgifter till att omfatta mer av handledarfunktion för lärarkåren för att på rätt sätt hantera den gruppdynamiska utvecklingen, motverka mobbning och göra barn/ungdomar så trygga att även de vet hur de skall handla om de upptäcker/får veta att en kompis mår dåligt.

2003/04:Ub408 av Fredrik Olovsson och Hillevi Larsson (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av information om elevernas rättigheter och skydd mot diskriminering.

2003/04:Ub418 av Ulf Nilsson m.fl. (fp):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Skolverket skall kunna vidta sanktioner mot kommuner som saknar antimobbningsplaner eller inte vidtar tillräckliga åtgärder mot mobbning.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rättslig översyn för att underlätta för elever att få skadestånd av kommuner som visat underlåtenhet i arbetet mot mobbning.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skärpt statlig tillsyn av hur kommuner och fristående skolor sköter arbetet mot mobbning.
8. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till ändring av skollagen så att kommuner åläggs att polisanmäla elever som utövar våld eller allvarligt kränker andra.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att lärare skall vara skyldiga att rapportera våld och kränkande behandling till rektorn.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att grundskoleförordningen skall ändras så att det står klart att det är möjligt att tvångsförflytta en elev från skolan om han eller hon kränker andra människor.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skolans skyldighet att erbjuda alternativ undervisning för de elever som flyttas från sin skola.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om främjande av jämställdhet och om att en lag skall införas mot sexuella trakasserier av elever.

2003/04:Ub428 av Yvonne Ruwaida m.fl. (mp, fp, v, c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om HBT-kompetens för anställda inom utbildningsväsendet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om HBT-frågor i skollagen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en lag om likabehandling på förskolans, grundskolans och gymnasieskolans område.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om läromedel om HBT-frågor.

2003/04:Ub433 av Åsa Lindestam och Britt-Marie Lindkvist (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att jämställdhetslagen skall innefatta skolelever.

2003/04:Ub437 av Hillevi Larsson m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om HBT-kompetens för anställda inom utbildningsväsendet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om HBT-frågor i skollagen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en lag om likabehandling på förskolans, grundskolans och gymnasieskolans område.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om läromedel i HBT-frågor.

2003/04:Ub441 av Inger Davidson m.fl. (kd):

1. Riksdagen begär att regeringen utarbetar en nationell nollvision att användas i arbetet för att motverka mobbning i enlighet med vad som anförs i motionen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en nationell samling mot mobbning.
3. Riksdagen begär att regeringen ger Skolverket i uppdrag att utöva tillsyn över skolors värdegrunds- och mobbningsarbete.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ansvarskontrakt mellan elever, föräldrar och skolpersonal.
6. Riksdagen begär att regeringen ger Skolverket i uppdrag att utfärda föreskrifter om skolornas skyldigheter att redovisa sitt arbete mot sexuella trakasserier i sina kvalitetsredovisningar.
7. Riksdagen begär att regeringen utarbetar ett förslag till ändring av skollagen så att den tydligare framhåller ansvarsförhållandena vid mobbning.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett aktivt integrationsarbete som ett medel att minska mobbning.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjligheten att förflytta mobbade elever samt att splittra grupper.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kamratstöd och handledd medling.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om information om våldets konsekvenser.

2003/04:Ub458 av Annika Qarlsson och Kenneth Johansson (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att göra ett nationellt åtgärdsprogram för att motverka språkvåld i skolan.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att diskrimineringslagen skall gälla även i skolan.

2003/04:Ub479 av Åsa Lindestam och Per-Olof Svensson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lagstiftning mot mobbning.

2003/04:Ub484 av Helene Petersson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kamratstödjare i alla skolor.

2003/04:K418 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Unescos konvention mot diskriminering i undervisningen.

2003/04:Ju292 av Bo Lundgren m.fl. (m):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skolans roll i det brottsförebyggande arbetet.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett handlingsprogram mot våld och brott bland ungdomar.

2003/04:Ju394 av Beatrice Ask m.fl. (m):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skärpta krav på åtgärder för elevers tillrättaförande i skolförordningarna.

2003/04:L350 av Kenneth Johansson m.fl. (c):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Skolverket bör få i uppdrag att utarbeta riktlinjer för att säkerställa kompetens i HBT-frågor hos skolans personal samt hur skolorna kan arbeta för att främja ett jämlikt klimat för unga HBT-personer på skolorna.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om åtgärder för att förbättra undervisningen med avseende på HBT-frågor.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Skolverkets och Högskoleverkets tillsyn av utbildningsverksamheten också skall innefatta förekomsten av fördomsfulla läromedel eller kurslitteratur.

2003/04:So504 av Marita Aronson m.fl. (fp):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förskolan och skolan skall bedriva ett aktivt arbete för att förebygga all form av mobbning.

2003/04:So568 av Peter Eriksson m.fl. (mp):

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att en ny lagstiftning behövs som ger ett heltäckande skydd för elever i grund- och gymnasieskolan mot diskriminering och trakasserier, liknande den lagstiftning som i dag råder för studenter på högskola samt för arbetstagare.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om institutionell diskriminering och översyn av läromedel.

2003/04:A302 av Margareta Andersson m.fl. (c):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att samla åtgärder för att motverka språkvåld i skolan i ett nationellt program.

2003/04:A306 av Birgitta Ohlsson m.fl. (fp, v, c, mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regelverket om diskriminering på grund av sexuell läggning även skall vara tillämpligt för dem som är skolpliktiga, gymnasieelever och vuxenstuderande.